МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота
бакалавра

ТЕХНОЛОГІЇ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Виконав: студент 4-го курсу,
групи 6.2312-ср
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
А.О. Тягунов

Керівник: завідувач кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
професор, д.філос.н. Бутченко Т.І.

Рецензент: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.філос.н. Широбокова О.О.

Запоріжжя – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи

_____Т.І.Бутченко
«____»_____2026 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Тягунову Андрію Олександровичу
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Технології благодійної підтримки вразливих груп населення
керівник роботи Бутченко Тарас Іванович, д. філос.н., професор
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «23» березня 2026 року № 496-с

2.Строк подання студентом роботи 09 червня 2026 року

3.Вихідні дані до роботи Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с., Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с., Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1.Визначити підходи до дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення. 2.Розкрити зміст понять "благодійництво", "технології благодійництва", "вразливі категорії". 3.Визначити принципи та методи дослідження технологій благодійної підтримки вразливих категорій населення. 4.Класифікувати технології благодійної підтримки вразливих категорій населення 5.Дослідити фактори, які впливають на вибір технологій підтримки вразливих категорій населенняи. 6.Проаналізувати зарубіжний досвід використання технологій благодійної підтримки вразливих категорій населення 7.Дослідити стан благодійної підтримки вразливих категорій населення в сучасній Україніи. 8.Визначити

сучасні тенденції розвитку благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні. 9.Визначити напрями удосконалення благодійної підтримки вразливих груп в сучасній Україні

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
7 рисунків, 1 таблиця,

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Бутченко Т.І, завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи.	26.03.2026	26.03.2026
Розділ 2	Бутченко Т.І, завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи.	03.04.2026	03.04.2026
Розділ 3	Бутченко Т.І, завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи.	12.04.2026	12.04.2026

7. Дата видачі завдання 1 квітня 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	**Примітка**
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2025	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2026	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2026	*виконано*
4.	І розділ	Лютий – березень 2026	*виконано*
5.	ІІ розділ	Березень – квітень 2026	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Квітень – травень 2026	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Травень 2026	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Травень – червень 2026	*виконано*

Студент _____ А.О.Тягунов

Керівник роботи _____ Т.І.Бутченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.С.Цапліна

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 93 сторінки, 55 позицій у списку літератури, 7 рисунків, 1 таблиця, 1 додаток

БЛАГОДІЙНИЦТВО, БЛАГОДІЙНА ПІДТРИМКА, ТЕХНОЛОГІЇ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ, ВРАЗЛИВІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ

Мета дослідження: комплексний аналіз технологій благодійної підтримки вразливих груп населення, визначення особливостей їх застосування та обґрунтування напрямів удосконалення в системі соціальної роботи України.

Об'єкт дослідження: процес благодійної підтримки вразливих груп населення.

Предмет дослідження: технології, форми, механізми та інструменти благодійної підтримки вразливих груп населення.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, аналіз нормативно-правових документів, наукових та аналітичних джерел.

Гіпотеза: підвищення ефективності благодійної підтримки вразливих груп населення можливе за умови комплексного використання сучасних технологій благодійництва, посилення міжсекторальної взаємодії між державними, громадськими та міжнародними інституціями, а також орієнтації системи допомоги на потреби отримувачів соціальної підтримки.

Висновки: 1.Благодійний сектор в Україні важливим елементом соціальної підтримки, бо забезпечує оперативне реагування на потреби вразливих груп та доповнює механізми державного соціального захисту.

2.Ефективність благодійної підтримки залежить від правильного поєднання технологій допомоги, рівня координації між учасниками процесу та здатності адаптувати механізми підтримки до потреб конкретних категорій.

3. Зарубіжний досвід свідчить про доцільність розвитку міжсекторальної взаємодії, впровадження цифрових інструментів та використання стандартизованих механізмів оцінювання потреб населення.

SUMMARY

The qualification thesis consists of 93 pages, 55 items in the list of references, 7 figures, 1 table, 1 annex

CHARITY, CHARITY SUPPORT, CHARITY SUPPORT TECHNOLOGIES, VULNERABLE POPULATION GROUPS

.*The purpose of research*: a comprehensive analysis of charitable support technologies for vulnerable population groups, identification of the peculiarities of their application and substantiation of directions for their improvement within the social work system of Ukraine.

Object of research: the process of charity support for vulnerable population groups.

Subject of research: technologies, forms, mechanisms and tools of charity support for vulnerable population groups.

Research methods: analysis, synthesis, generalization, comparison, systematization, analysis of legal documents, scientific and analytical sources.

Hypothesis: increasing the effectiveness of charity support for vulnerable population groups is possible through the integrated use of chatity technologies, strengthening intersectoral cooperation between state institutions, civil society organizations and international partners, as well as focusing support mechanisms on the actual needs of beneficiaries.

Conclusions: 1. The charity sector in Ukraine has become an important component of the social support system, complementing state social protection mechanisms and ensuring a prompt response to the needs of vulnerable groups.

2. The effectiveness of charity support depends on the appropriate combination of support technologies, coordination among participants involved in the assistance process and the ability to adapt support mechanisms to the needs of different beneficiary groups.

3. International experience demonstrates the effectiveness of intersectoral cooperation, digital tools and standardized needs assessment mechanisms, some elements of which can be adapted to Ukrainian conditions.

ЗМІСТ

ВСТУП……..2
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ……...5
1.1. Підходи до дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення…….……5
1.2. Зміст понять «благодійництво», «технології благодійництва», «вразливі групи населення»…….....10
1.3. Принципи та методи дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення…….…...…15
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ.....……...23
2.1. Види технологій благодійної підтримки вразливих груп населення…....23
2.2. Фактори, які впливають на вибір технологій підтримки вразливих груп населення……..…..37
2.3. Міжнародний досвід використання технологій благодійної підтримки вразливим групам населення……..……..45
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ……..….56
3.1. Стан благодійної підтримки вразливих категорій населення в сучасній Україні……..……..56
3.2. Сучасні тенденції розвитку благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні……..……62
3.3. Напрями удосконалення благодійної підтримки вразливих груп в сучасній Україні…….68
ВИСНОВКИ…….....76
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ……..…….....79
ДОДАТКИ……..……86

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах повномасштабної війни, економічної нестабільності, масового внутрішнього переміщення населення та зростання соціальних ризиків проблема благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні набула особливої актуальності. За даними UNICEF, у 2025 р. гуманітарної підтримки в Україні потребували 14,6 млн осіб, 3,7 млн осіб залишалися внутрішньо переміщеними, а майже 6,2 млн українських біженців перебували в країнах Європи [48]. Такі показники свідчать про те, що соціальна вразливість в умовах війни має масовий і структурний характер та потребує упровадження системно організованих технологій підтримки. Актуальність теми зумовлена також тим, що війна загострила наявні проблеми соціальної сфери та сформувала нові групи соціального ризику. Війна виявила прогалини у наданні соціальних послуг, доступності інфраструктури, транспорту, житла та підтримки людей з інвалідністю, осіб похилого віку, одиноких матерів, молоді та інших категорій населення. Водночас фіксується зростання кількості осіб з інвалідністю, розширення потреб у реабілітації, психосоціальній підтримці, соціальних послугах, що надаються в громаді, та інтегрованих формах допомоги [50]. За таких умов благодійна діяльність постає важливою складовою системи соціальної підтримки, оскільки дає змогу оперативно реагувати на потреби населення, мобілізувати додаткові ресурси та частково компенсувати обмеження державних механізмів допомоги.

Практичний вимір актуальності теми полягає в необхідності підвищення ефективності моделей допомоги вразливим групам населення. Матеріали UNICEF засвідчують, що сучасна підтримка дедалі частіше охоплює комплекс послуг, серед яких кейс-менеджмент, денний догляд, раннє втручання, психосоціальна підтримка, соціальний і медичний патронаж, кризове втручання, інтегровані соціальні послуги та виплати, а також мобільні команди й домашні візити [48, 4].

Проблемна ситуація полягає у фрагментарності благодійної підтримки та недостатній узгодженості дій між державними установами, благодійними

фондами, громадськими організаціями, міжнародними структурами та місцевими громадами. Крім того, недостатній рівень використання цифрових інструментів, реєстрів, стандартизованої оцінки потреб і механізмів моніторингу ускладнює перехід від ситуативної допомоги до системної моделі підтримки.

Об'єктом дослідження є процес благодійної підтримки вразливих груп населення.

Предметом дослідження є технології, форми, механізми та інструменти благодійної підтримки вразливих груп населення.

Метою дослідження є комплексний аналіз технологій благодійної підтримки вразливих груп населення, визначення особливостей їх застосування та обґрунтування напрямів удосконалення в системі благодійництва.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання* дослідження:

- Визначити підходи до дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення;
- Розкрити зміст понять "благодійництво", "технології благодійництва", "вразливі категорії";
- Визначити принципи та методи дослідження технологій благодійної підтримки вразливих категорій населення;
- Класифікувати технології благодійної підтримки вразливих категорій населення
- Дослідити фактори, які впливають на вибір технологій підтримки вразливих категорій населення
- Проаналізувати зарубіжний досвід використання технологій благодійної підтримки вразливих категорій населення
- Дослідити стан благодійної підтримки вразливих категорій населення в сучасній Україні

- Визначити сучасні тенденції розвитку благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні
- Визначити напрями удосконалення благодійної підтримки вразливих груп в сучасній Україні

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що підвищення ефективності благодійництва вразливих груп населення можливе за умови комплексного використання сучасних технологій надання допомоги, посилення міжсекторальної взаємодії між державними, громадськими та міжнародними інституціями, а також впровадження потребоорієнтованого підходу до організації допомоги.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

1.1. Підходи до дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення

Щодня все більше людей стикаються з проблемами, що спричинені гуманітарною кризою в Україні. Особливо гостро це відчувається на території активних чи можливих бойових дій. Все більше громадських та благодійних організацій намагаються забезпечити людей, що опинилися в складних життєвих обставинах необхідної допомогою. У міжнародній гуманітарній практиці одним із ключових показників ефективності допомоги виступає гуманітарне охоплення населення, яке відображає співвідношення між кількістю людей, що потребують підтримки, та кількістю осіб, які фактично її отримали. За даними ОСНА, у 2023 році гуманітарні організації охопили допомогою близько 11 млн осіб в Україні, тоді як загальна кількість людей, які потребували підтримки, була значно більшою [50] За кожним відсотком гуманітарного охоплення стоять реальні черги біля волонтерських пунктів у Запоріжжі, Дніпрі, Миколаєві, на транзитних центрах для евакуйованих осіб, в релокованих хабах прифронтових чи окупованих громад, тощо. За цими показниками стоять конкретні життєві ситуації та потреби людей. За оцінками UNICEF, у 2025 році різної форми гуманітарної підтримки в Україні потребували 14,6 млн осіб - масштаб, який демонструє рівень гуманітарного навантаження на систему підтримки. До 2026 року показник знизився до 10,8 млн, що, свідчить про часткове зменшення масштабів гуманітарних потреб, однак не означає завершення кризових процесів [53]. Структура потреб при цьому суттєво ускладнюється: люди вже не потребують просто їжу чи одяг, їм потрібна психологічна реабілітація, допомога у пошуку житла, перекваліфікація. Це змінює і характер допомоги, і механізми її організації.

Дослідження такого явища в межах одного підходу не дає можливості повною мірою врахувати його багатокомпонентний характер. Спроба описати благодійну підтримку лише крізь призму, наприклад, соціальної роботи неминуче залишить поза увагою правові колізії чи технічну інфраструктуру платформ надання допомоги. Тому в роботі запропоновано розглянути шість підходів, які доповнюють один одного: системний, діяльнісний, інституційний, людиноцентричний, цифровий та міждисциплінарний.

«Системний підхід застосовується, як правило, у тих випадках, коли намагаються дослідити будь-який складний об’єкт, явище чи процес із різних сторін, тобто комплексно. Під час вивчення будь-яких, об’єктів, процесів і явищ природного й соціального світу системний підхід полягає, як правило, в тому, що більш-менш складний об’єкт, явище чи процес розглядаються в його межах як відносно самостійна система зі своєю структурнофункціональною організацією та відповідною динамікою функціонування й розвитку.»[27,48] Системний підхід у цьому дослідженні дає можливість бачити благодійну підтримку не як набір розрізнених заходів, а як складну, цілісну систему. У межах цього підходу допомога розглядається як сукупність взаємопов’язаних елементів. Серед них, зокрема: суб’єкти, ресурси, логістичні ланцюжки, механізми координації та бенефіціари. Усі ці елементи перебувають у постійній взаємодії, і зміна в одному з них впливає на функціонування системи. Розуміння благодійної підтримки як системи узгоджується з методологічними підходами до дослідження складних соціальних об’єктів, де ключове значення мають структура, взаємозв’язки між елементами та їх вплив на результати функціонування всієї системи

Діяльнісний підхід зосереджує увагу на практичній стороні благодійної підтримки та дозволяє розглядати її через сукупність конкретних дій, процедур і механізмів реалізації допомоги. У межах технологій соціальної роботи особливого значення набуває послідовність організаційних і практичних заходів, спрямованих на досягнення визначеного соціального результату [30]. У контексті благодійної діяльності це дає можливість

аналізувати не лише сам факт надання допомоги, а й процес її організації, розподілу ресурсів, координації учасників та оцінювання ефективності підтримки. Діяльнісний підхід зміщує акцент дослідження з аналізу самої проблеми на вивчення способів її вирішення. Він розглядає благодійну підтримку передусім як сукупність послідовних дій і технологічних ланцюжків: оцінка потреб вразливих груп, канали надходження ресурсів, критерії ухвалення рішення про їх розподіл, організація надання допомоги і фіксація результату. Така прикладна орієнтація робить діяльнісний підхід особливо цінним. Коли ресурсна база, коло потребуючих і пріоритети допомоги динамічні, детальний аналіз реальних технологічних послідовностей дає змогу зрозуміти, чому одні програми працюють ефективно, а інші - ні, де виникають прогалини та нераціональне використання ресурсів. Діяльнісний підхід також має певні обмеження. Зосереджуючись на безпосередньому технологічному ланцюжку, він гірше сприймає ширший контекст - соціально-економічні, політичні та культурні фактори, які впливають на ефективність допомоги.

Інституційний підхід зосереджує увагу на діяльності соціальних інститутів, нормативно-правових механізмах та правилах, які визначають функціонування певної сфери суспільних відносин. «Інституційна парадигма здебільшого асоціюється із найбільш загальним теоретичним осмисленням тих чи інших явищ. Однак останнім часом все частіше вона набуває практичного застосування як інструмент аналізу діяльності окремих організацій чи проєктів» [3,1]. У контексті благодійної діяльності цей підхід дає можливість досліджувати вплив законодавства, організаційних механізмів та управлінських практик на процес надання допомоги. Закон України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" від 05.07.2012 № 5073-VI, який досі залишається основним регулюючим документом, був прийнятий у іншій соціально-економічній і політичній реальності. За цей час ситуація змінилася: запроваджено воєнний стан, розповсюдились іноземні неурядові організації, розвилися цифрові форми допомоги, змінились масштаби і

швидкість розподілу ресурсів. Водночас законодавство не встигає адаптуватися до нових умов. Виникають суттєві прогалини: недостатня координація між державними органами та благодійними структурами, нечіткий розподіл відповідальності, слабкі механізми підзвітності та контролю. Значна частина гуманітарних програм в Україні реалізується за рахунок міжнародного фінансування. Через це внутрішні пріоритети благодійних організацій часто залежать від вимог донорів та умов грантової підтримки. Часто внутрішні політики та процедури донорських організацій погано узгоджуються з українським законодавством, що створює додаткові бюрократичні бар'єри і в підсумку негативно позначається на тих, хто потребує допомоги.

Наступний - людиноцентричний підхід. Його ключова ідея полягає в тому, що людина, яка потребує допомоги, не повинна розглядатися як пасивний об'єкт благодійної чи соціальної підтримки. Вона є активним суб'єктом, який володіє власним досвідом, ресурсами, цінностями та чітким уявленням про свої потреби. Ігнорування цієї суб'єктності часто призводить до того, що допомога надається без урахування думки самої людини, і в результаті не відповідає її потребам. Людина не завжди погоджується з форматом запропонованої допомоги або має інше бачення власних потреб. Ігнорування цього часто знижує ефективність підтримки. У звітах ОСНА фіксувалися скарги щодо адресності допомоги та відповідності підтримки реальним потребам населення. Подібний підхід використовується у міжнародних моделях integrated care та person-centered support, де основна увага приділяється індивідуальним потребам людини та її залученню до процесу отримання допомоги [43] Значна частина гуманітарних програм 2022-2023 років піддавалася критиці: речова допомога та інші види підтримки нерідко розподілялися за списками, без індивідуальної оцінки потреб конкретної сім'ї чи людини. Людиноцентричний підхід важко формалізувати та кількісно виміряти проблему, адже такі категорії, як суб'єктність, гідність і залученість людини, мають переважно якісний характер.

Цифровий підхід увійшов у практику благодійної діяльності та став одним із ключових методологічних інструментів її дослідження. Сучасні цифрові рішення - платформи United24, єДопомога, електронні реєстри внутрішньо переміщених осіб, сервіси Дія, чат-боти для реєстрації потреб та автоматизовані системи розподілу допомоги - вже не майбутнє, а повсякденні інструменти. OECD зазначає, що після 2022 року в Україні суттєво прискорилась цифровізація державних та соціальних сервісів, у тому числі механізмів соціальної підтримки населення. [41] Вони суттєво підвищують оперативність реагування, прозорість використання ресурсів і можливість працювати з великими масивами даних. Водночас цифровізація має виразні недоліки. Значна частина вразливих груп - люди похилого віку, мешканці деокупованих територій, особи з інвалідністю, а також ті, хто не має смартфонів чи стабільного інтернету - часто опиняються за межами цифрових систем допомоги. У звітах UNDP окремо звертається увага на проблему цифрового виключення людей похилого віку та інших вразливих категорій населення. Технологічний прогрес, замість вирішувати проблему нерівності, може її посилювати. Тому цей підхід має розглядати баланс між оптимізацією та доступністю.

«За міждисциплінарного підходу точки зору на спільну проблему двох або більше дисциплін інтегруються для отримання більш узагальненого розуміння. У широкому значенні міждисциплінарність передбачає взаємну інтеграцію організаційних концепцій, методологічних процедур, термінології, даних та організації досліджень і навчання» [11,8]. Міждисциплінарний підхід випливає з розуміння складності самого об’єкта вивчення. Благодійна підтримка вразливих груп населення в умовах війни не може бути повноцінно осмислена в межах однієї наукової дисципліни. Соціальна робота дає інструменти практичної допомоги та розуміння технологій підтримки, право визначає нормативні рамки та межі відповідальності, психологія пояснює механізми травматизації та процеси відновлення, економіка - ресурсне забезпечення та ефективність використання коштів, а інформаційні технології

- можливості цифрових рішень та їхні обмеження. Міждисциплінарний підхід орієнтується на синтез цих знань, завдяки якому вдається побачити явище загалом. Без цього методу дослідження ризикує залишитися однобічним.

Для систематизації і зручнішого порівняння підходів складено таблицю (додаток А).

Комплексне поєднання цих підходів допомагає описати технології благодійної підтримки, критично осмислити їх, виявити вузькі місця та окреслити напрями для вдосконалення.

1.2. Зміст понять "благодійництво", "технології благодійництва", "вразливі групи населення"

Дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення потребує чіткого визначення базових понять, які формують теоретико-методологічну основу даної тематики. У науковій літературі, нормативно-правових актах та практиці соціальної роботи поняття «благодійництво», «технології благодійної підтримки» та «вразливі групи населення» трактуються по-різному, що зумовлює необхідність їх систематизації та узагальнення. Аналіз змісту зазначених понять формує цілісне уявлення про особливості функціонування системи благодійної підтримки населення та дозволяє визначити специфіку її реалізації у сучасних соціально-економічних умовах

З історичного погляду благодійництво пройшло довгий шлях. Церковна опіка, земська система підтримки незаможних у XIX столітті, перші доброчинні товариства - це різні відповіді на один виклик: як суспільство допомагає тим, хто не може допомогти собі сам. У XX столітті цей процес набув нової якості через появу міжнародних структур - Червоного Хреста, пізніше UNHCR та UNICEF. В Україні після 2014 року, а особливо після лютого 2022-го, виникає розгалуджений волонтерський рух, який за своїм охопленням і ресурсами нерідко перевершував офіційні благодійні фонди.

Енциклопедія для фахівців соціальної сфери визначає синонімами терміни «доброчинство», «благодійництво» та «благодійність» і пропонує наступне пояснення цим термінам: «Соціальне явище і процес, сутність якого полягає в безкорисливій допомозі окремих осіб і соціальних груп іншим особам і соціальним групам, вираженій у різних формах» [8]

У правовому сенсі визначення «благодійництво» існувало в ЗУ «Про благодійництво та благодійні організації», проте з 2012 року закон втратив чинність, а на його місце прийшов ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Хоча в першому й існували окремі терміни «благодійна діяльність» і «благодійництво», у межах цього дослідження вони використовуються як близькі за змістом, адже сама назва нового закону дає підстави використовувати їх як близькі за змістом поняття. Тож, відповідно до Закону України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" благодійна діяльність розглядається як «добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара» [14]. А ціллю благодійної діяльності закон встановлює надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах благодійної діяльності, визначених цим Законом, а також розвиток і підтримку цих сфер у суспільних інтересах. Закон визначає широкий перелік сфер благодійної діяльності: соціальний захист, охорону здоров’я, освіту, підтримку постраждалих від збройних конфліктів, правову допомогу та інші напрями суспільно корисної діяльності.

Порівнюючи академічне і правове визначення, можна дійти висновку, що насамперед ідеться про добровільний характер діяльності, оскільки надання допомоги здійснюється за власною ініціативою особи або організації та не може бути примусовим. Законодавче визначення акцентує увагу на суспільно корисній спрямованості благодійної діяльності. Така допомога орієнтована не лише на задоволення індивідуальних потреб окремої людини,

а й на досягнення позитивного ефекту для суспільства. У такому контексті благодійна діяльність виконує не тільки гуманітарну, але й соціально-стабілізаційну функцію, сприяючи підтримці найбільш вразливих категорій населення. Благодійництво може реалізовуватися у формі надання гуманітарної допомоги, соціальних послуг, фінансової підтримки, організації соціальних програм або сприяння розвитку освіти, охорони здоров'я та інших суспільно важливих сфер.

Технології благодійної підтримки - поняття, яке в академічних джерелах трактується по-різному. Вузьке розуміння зводить їх до набору методів надання допомоги. У ширшому - технології підтримки частіше розглядаються як цілісна система організації соціальних послуг, процедур і механізмів координації. Семигіна Т. В. наголошує на важливості зрозумілих процедур, стандартів і технологій, які забезпечують належну якість надання допомоги [25]. У цьому контексті технології благодійної підтримки охоплюють механізми оцінки потреб, соціального супроводу, кейс-менеджменту, моніторингу та оцінки результатів програм. Водночас не варто ототожнювати благодійну та гуманітарну допомогу. Благодійна підтримка може мати як разовий, так і довгостроковий характер та охоплювати широкий спектр соціальних ініціатив. Натомість гуманітарна допомога зазвичай спрямована на оперативне реагування в умовах надзвичайних ситуацій, збройних конфліктів або гуманітарних криз та орієнтується на забезпечення базових потреб населення. "Гуманітарна допомога - цільова адресна безоплатна допомога у грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами з мотивів гуманності отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують допомоги у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, скрутним фінансовим становищем, введенням воєнного або надзвичайного стану, виникненням надзвичайної ситуації або тяжкою хворобою конкретної фізичної особи, а також для

підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту”[16]

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», вразливі групи населення – це особи або сім’ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників [18]. У благодійному контексті це поняття традиційно використовується для позначення категорій осіб, які через соціальні, економічні, фізичні, психологічні, або ці самі несприятливі зовнішні чинники мають обмежені можливості самостійно забезпечувати власні базові потреби. До таких категорій зазвичай відносять осіб похилого віку, людей з інвалідністю, дітей-сиріт, малозабезпечені сім’ї та безробітних. Сучасні гуманітарні виклики розширили зміст цього поняття. Повномасштабна війна спричинила появу значної кількості людей, які унаслідок втрати житла, роботи, соціальних зв’язків або вимушеного переміщення опинилися у кризовому становищі. Вразливість у сьогоднішньому контексті все частіше визначається не лише сталими соціальними ознаками, але й впливом надзвичайних обставин та кризових подій. Нерідко можна зустріти явище комплексної вразливості, коли одна особа або сім’я одночасно стикається з кількома взаємопов’язаними проблемами. Наприклад, внутрішньо переміщена особа може одночасно переживати втрату житла, втрату джерела доходу, психологічні наслідки травматичного досвіду, будучи одиноким опікуном. У міжнародних підходах до соціальної та гуманітарної підтримки вразливість розглядається як багатовимірне та накопичувальне явище [44]. В таких випадках окремий розгляд кожної проблеми не дає повною мірою оцінити реальний рівень потреб людини. На практиці все частіше з’являється необхідність комплексної оцінки потреб людини. Це пов’язано з тим, що поєднання кількох кризових факторів формує значно складнішу ситуацію соціальної вразливості. В таких випадках для розподілу допомоги впроваджуються механізми скорінгу – оцінку відповідності вразливостей і потреб людини до пропонованої допомоги. Суб’єкти благодійної допомоги

мають здійснювати підтримку різних людей, груп і громад у взаємопов'язаних соціальних обставинах. Тому у системі благодійної підтримки більшого значення набуває індивідуалізований підхід до оцінки потреб отримувачів допомоги. [8,159]

В цьому понятійно-категоріальному блоці, окрім зазначених вище, доречно буде розглянути кілька суміжних визначень, що допоможе глибше зануритись у тему дослідження.

Поняття соціальної вразливості тісно пов'язане з категорією соціального ризику. "Соціальний ризик – це закріплена законодавством та визнана суспільством як суспільно значуща обставина об'єктивного характеру, з настанням якої громадяни (члени їх сімей) можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування чи потребують додаткового матеріального забезпечення та не можуть самостійно її уникнути" [8,241]

Складні життєві обставини є одним із ключових чинників, що зумовлюють потребу особи або сім'ї у соціальній підтримці. До таких обставин належать умови, які негативно впливають на життєдіяльність людини, обмежують її можливість самостійно забезпечувати базові потреби та потребують залучення механізмів соціального захисту. Законодавство України відносить до складних життєвих обставин, зокрема, безробіття, малозабезпеченість, інвалідність, тяжкі захворювання, втрату житла, домашнє насильство, наслідки воєнних дій, вимушене переміщення та інші фактори, що порушують нормальні умови існування особи чи сім'ї. [18] У таких випадках система соціальних послуг виконує функцію підтримки, адаптації та відновлення здатності людини до самостійного функціонування.

Отже, три основні визначення - "благодійництво", "технології благодійної підтримки" та "вразливі групи населення" - формують понятійно-категоріальну базу цього дослідження. Їх аналіз показує, що всі три є динамічними: їхній зміст суттєво змінився під тиском воєнної реальності, і ця зміна змушує дослідників виходити за межі усталених визначень.

1.3. Принципи та методи дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення

Дослідження технологій благодійної підтримки вимагає чіткої визначеної методологічної основи. Від принципів і методів залежить структура дослідження, спосіб аналізу соціальних процесів, оцінки потреб та інтерпретації результатів. Технології благодійної підтримки охоплюють різні напрями діяльності: гуманітарне реагування, адресну допомогу, соціальний супровід, координації ресурсів та взаємодії між державними структурами, ГО, міжнародними організаціями і волонтерськими ініціативами. Тож, дослідження теми не може обмежуватися лише одним підходом або окремим методом аналізу, бо тут перетинаються питання соціальної роботи, права, гуманітарного реагування, організації управління та соціальної політики. Потреби людей у кризових ситуаціях рідко залишаються однорідними. Через це аналіз благодійної підтримки потребує використання кількох взаємопов’язаних принципів і методів дослідження.

Принцип системності передбачає розгляд технологій благодійної підтримки як цілісної системи взаємопов’язаних елементів. У межах дослідження увага зосереджується на взаємозв’язках між суб’єктами благодійної діяльності, механізмами координації, ресурсним забезпеченням та потребами отримувачів підтримки. Такий підхід дає можливість аналізувати благодійну підтримку не фрагментарно, а як сукупність процесів, у яких зміни одного елемента впливають на функціонування всієї системи. Використання принципу системності дозволяє виявляти проблеми координації, дублювання допомоги, диспропорції у розподілі ресурсів та інші взаємопов’язані чинники, що впливають на ефективність благодійної підтримки. У методології наукових досліджень системний підхід розглядається як спосіб вивчення складних об’єктів через аналіз їх структури, внутрішніх зв’язків та взаємодії окремих компонентів [10, с. 92–93].

Принцип комплексності дає змогу розглядати технології благодійної підтримки з різних боків, не зводячи дослідження до окремих аспектів їх

функціонування. Благодійна діяльність пов’язана з широким колом питань: від правового регулювання та організації роботи фондів до оцінки потреб населення, психологічних наслідків кризових ситуацій і доступності ресурсів. Якщо зосередитися лише на одному з цих напрямів, частина важливих факторів неминуче залишиться поза увагою. Тому під час дослідження технології благодійної підтримки розглядаються крізь призму соціальних, правових, економічних, психологічних та організаційних чинників. Такий підхід допомагає сформувати більш цілісне уявлення про особливості функціонування системи підтримки вразливих груп населення та уникнути спрощеного трактування складних соціальних процесів. У методології наукових досліджень комплексний підхід використовується для вивчення явищ, які формуються під впливом сукупності взаємопов’язаних факторів [31, с. 59–60].

Принцип об’єктивності передбачає опору на фактичні дані, наукові джерела та результати практичної діяльності під час аналізу технологій благодійної підтримки. Дослідження не може обмежуватися лише позитивними прикладами роботи благодійних організацій або окремими успішними кейсами. Для формування цілісного уявлення про стан благодійного сектору важливо враховувати також проблеми, які виникають у процесі надання допомоги: нерівномірне охоплення населення, дублювання програм підтримки, обмеженість ресурсів чи труднощі координації між різними суб’єктами гуманітарної діяльності. Такий підхід дозволяє уникнути однобічних оцінок та забезпечує більш обґрунтовані висновки щодо можливостей і обмежень технологій благодійної підтримки. У методології наукових досліджень принцип об’єктивності пов’язується з необхідністю всебічного вивчення явища та опорою на достовірну інформацію незалежно від попередніх припущень дослідника [31, с. 56–60].

Принцип історизму передбачає розгляд технологій благодійної підтримки в контексті їхнього розвитку та змін під впливом суспільних процесів. Благодійна діяльність не є статичним явищем. Форми, механізми та

інструменти підтримки населення змінювалися разом із трансформацією соціальних відносин, розвитком державних інституцій та появою нових суспільних викликів. Тому для розуміння особливостей функціонування благодійного сектору важливо враховувати історичні умови його становлення та розвитку. У межах цього дослідження принцип історизму використовується для аналізу еволюції благодійної діяльності від традиційних форм доброчинності до сучасних моделей гуманітарного реагування, що набули поширення в Україні після початку воєнних дій. Такий підхід дозволяє простежити зміни у змісті благодійної підтримки, способах її організації та ролі різних суб'єктів у процесі надання допомоги. Історичний підхід у методології наукових досліджень дає змогу розглядати явища в процесі їх виникнення, розвитку та трансформації [31, с. 58–60].

Принцип єдності теорії та практики полягає у поєднанні теоретичних положень із практичним досвідом функціонування благодійного сектору. Дослідження технологій благодійної підтримки не може обмежуватися аналізом наукових праць або нормативно-правової бази, оскільки реальна практика часто виявляє проблеми та виклики, які не завжди знаходять відображення у теоретичних моделях. З цієї причини під час дослідження поряд із науковими джерелами використовуються звіти міжнародних гуманітарних організацій, аналітичні матеріали благодійних фондів, нормативно-правові акти, відкриті статистичні дані, особистий досвід і узагальнення неформальних коментарів осіб, дотичних до благодійництва. Поєднання теоретичних положень із практичними результатами діяльності благодійних організацій дозволяє описати існуючі технології підтримки і оцінити особливості їх застосування в реальних умовах. У методології наукових досліджень взаємозв'язок теоретичного осмислення та практичної перевірки результатів розглядається як одна з необхідних умов отримання обґрунтованих наукових висновків [31, с. 60–62].

Методологічну основу дослідження становлять праці з організації та методики наукових досліджень, зокрема роботи О. В. Крушельницької та В. М. Шейка, у яких розкриваються загальнонаукові підходи до вивчення складних соціальних явищ [10] [31]. Відповідно до поставленої мети та завдань у роботі використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, що дозволяють комплексно проаналізувати технології благодійної підтримки вразливих категорій населення. До теоретичних методів належать аналіз і синтез наукової літератури, порівняльний, термінологічний та структурно-функціональний аналіз, контент-аналіз документів, а також методи класифікації, типологізації, систематизації та узагальнення. До емпіричних методів належать спостереження, та неформальне опитування, використання яких дозволяє отримати інформацію про практичний досвід застосування технологій благодійної підтримки та особливості їх використання.

Метод аналізу використовується для детального вивчення окремих складових благодійної підтримки та особливостей їх функціонування. За його допомогою досліджуються наукові підходи до розуміння благодійної діяльності, нормативно-правові засади її здійснення, види технологій підтримки та чинники, що впливають на їх застосування. Це дозволяє розглядати окремі елементи досліджуваного явища та визначати їх значення в системі благодійної підтримки населення.

Метод синтезу доповнює аналіз і застосовується для поєднання окремих положень у цілісне уявлення про досліджуваний об’єкт. На його основі результати вивчення наукових джерел, нормативно-правових актів та практичного досвіду благодійної діяльності узагальнюються та розглядаються як взаємопов’язані складові єдиної системи підтримки вразливих категорій населення. Використання цього методу дозволяє сформувати комплексне бачення технологій благодійної підтримки та особливостей їх застосування в різних умовах.

Порівняльний аналіз застосовується для зіставлення різних підходів до розуміння благодійної підтримки, окремих видів технологій допомоги та практик їх використання. За допомогою цього методу порівнюються наукові трактування основних понять дослідження, особливості діяльності різних суб'єктів благодійного сектору, а також вітчизняний і зарубіжний досвід організації підтримки населення. Це дозволяє виявити спільні та відмінні риси досліджуваних явищ і сформувати більш повне уявлення про можливості застосування різних технологій благодійної підтримки.

Термінологічний аналіз використовується для уточнення змісту основних понять дослідження та встановлення меж їх застосування в науковій літературі й нормативно-правових актах. За його допомогою досліджуються поняття «благодійна діяльність», «благодійна підтримка», «гуманітарна допомога», «вразливі категорії населення» та інші категорії, що становлять понятійний апарат роботи. Використання цього методу дозволяє уникнути неоднозначного тлумачення термінів і забезпечує єдність їх використання в межах дослідження.

Структурно-функціональний аналіз застосовується для вивчення благодійної підтримки як системи, що складається з взаємопов'язаних елементів та виконує визначені соціальні функції. У межах дослідження увага приділяється суб'єктам благодійної діяльності, їх ролям, механізмам взаємодії та функціям, які вони виконують у процесі надання допомоги. Такий підхід дозволяє простежити зв'язки між окремими складовими системи благодійної підтримки та оцінити їх значення для задоволення потреб вразливих категорій населення.

Контент-аналіз використовується для опрацювання нормативно-правових актів, наукових публікацій, аналітичних звітів та інших документів, пов'язаних із благодійною діяльністю та гуманітарною підтримкою населення. Застосування цього методу дозволяє виявити основні підходи до розуміння досліджуваної проблематики, простежити особливості її висвітлення в

науковому та практичному дискурсі, а також узагальнити наявні дані щодо функціонування благодійного сектору.

Метод класифікації застосовується для впорядкування різних видів технологій благодійної підтримки відповідно до їх характерних ознак та особливостей використання. Його використання сприяє більш структурованому представленню досліджуваного матеріалу та дозволяє виділити окремі групи технологій залежно від їх змісту, цілей і способів реалізації.

Метод типологізації використовується для виокремлення типових моделей та форм благодійної підтримки, що мають спільні характеристики. Це дає можливість систематизувати наявні практики і простежити особливості їх застосування в різних умовах та щодо різних категорій отримувачів допомоги.

Метод систематизації застосовується для впорядкування та логічного структурування наукової інформації, нормативно-правових положень і практичних матеріалів, використаних у дослідженні. Його використання дозволяє об’єднати розрізнені дані в цілісну систему та забезпечити послідовність викладу матеріалу.

Метод узагальнення використовується на завершальних етапах дослідження для формулювання висновків на основі опрацьованого теоретичного та емпіричного матеріалу. За його допомогою окремі результати аналізу поєднуються у більш широкі висновки щодо особливостей застосування технологій благодійної підтримки та факторів, які впливають на їх ефективність.

Поряд із теоретичними методами дослідження доцільним є використання емпіричних методів, які дозволяють отримати інформацію про практичні аспекти функціонування системи благодійної підтримки та доповнити результати теоретичного аналізу.

Метод спостереження може використовуватися для отримання інформації про особливості організації благодійної підтримки в реальних умовах. Його застосування дає можливість безпосередньо ознайомитися з

процесами надання допомоги, взаємодією між учасниками благодійної діяльності та практичними аспектами використання окремих технологій підтримки. Спостереження дозволяє доповнити теоретичні положення дослідження відомостями, отриманими безпосередньо під час практичної діяльності.

Метод опитування може застосовуватися для збору інформації про досвід використання технологій благодійної підтримки, оцінку їх ефективності та фактори, які впливають на вибір конкретних механізмів допомоги. Отримані результати дають можливість врахувати позиції учасників благодійної діяльності та доповнити теоретичний аналіз практичними даними.

Метод напівструктурованого інтерв'ю передбачає проведення бесід із фахівцями, залученими до організації благодійної та гуманітарної підтримки населення. Такий формат дозволяє поєднати заздалегідь підготовлені запитання з можливістю уточнення окремих аспектів досвіду респондентів. Використання інтерв'ю сприяє отриманню більш детальної інформації про особливості застосування технологій благодійної підтримки та проблеми, що виникають у процесі їх реалізації.

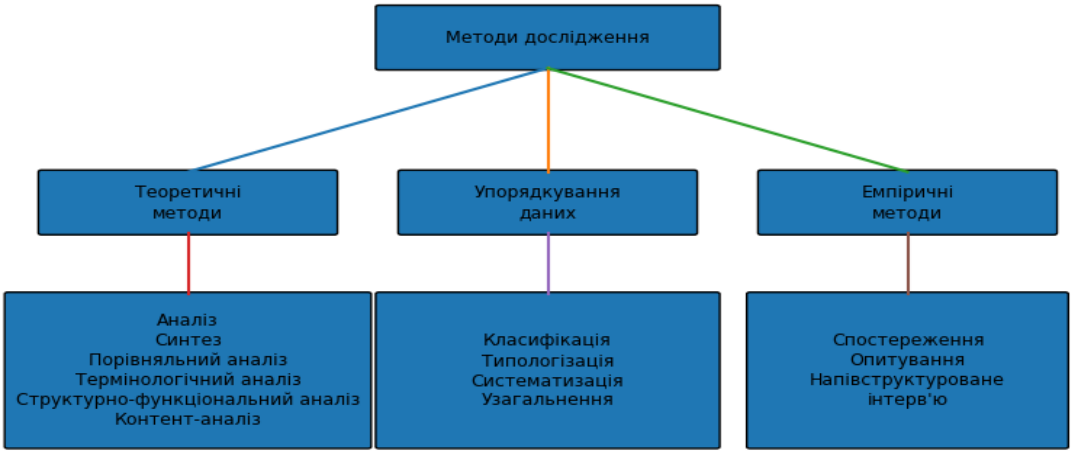

Рис. 1. Методи дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення

Джерельну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України у сфері благодійної діяльності, гуманітарної допомоги та соціальних послуг, наукові праці з соціальної роботи, благодійництва й методології наукових досліджень. Також використано звіти міжнародних організацій (UNICEF, WHO, OECD), аналітичні матеріали гуманітарних структур та відкриті статистичні дані щодо потреб населення в умовах війни. Поєднання нормативних, наукових і практичних джерел дозволяє розглядати технології благодійної підтримки як у теоретичній, так і в прикладній площині.

У першому розділі визначено основні підходи до дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення. Встановлено доцільність використання системного, діяльнісного, інституційного, людиноцентричного та міждисциплінарного підходів, які забезпечують комплексне вивчення благодійної підтримки як складного соціального явища.

Розкрито зміст понять «благодійництво», «технології благодійництва» та «вразливі категорії населення». Визначено, що благодійна підтримка є складовою системи соціальної роботи, а її реалізація спрямована на задоволення потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Також визначено основні принципи та методи дослідження технологій благодійної підтримки вразливих категорій населення. Встановлено, що поєднання загальнонаукових і спеціальних методів дослідження дозволяє комплексно аналізувати процеси організації та надання благодійної допомоги.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

2.1. Види технологій благодійної підтримки вразливих груп населення.

Для розуміння особливостей благодійної підтримки недостатньо розглядати лише загальні підходи до організації допомоги. Не менш важливо проаналізувати конкретні технології, які використовуються благодійними організаціями під час роботи з вразливими категоріями населення. Ефективність допомоги значною мірою залежить від правильного вибору інструментів реагування відповідно до потреб бенефіціарів та умов їхнього перебування. На основі аналізу діяльності благодійних організацій можна виокремити кілька груп технологій підтримки. Такий поділ є умовним, оскільки в практичній роботі окремі технології часто застосовуються одночасно та взаємодоповнюють одна одну.

Першочергове місце в загальній ієрархії засобів підтримки посідають управлінсько-соціальні (або адміністративно-управлінські) технології. Вони формують організаційний каркас благодійної діяльності, оскільки відповідають за планування, координацію та контроль усіх внутрішніх і зовнішніх процесів гуманітарного реагування. Управлінсько-соціальні технології оптимізують рух матеріальних, фінансових та людських ресурсів усередині і між інституціями, що надають допомогу. Головною метою застосування цього інструментарію є створення чітких алгоритмів для виявлення та верифікації отримувачів допомоги. Практична реалізація таких технологій включає процеси перевірки правового статусу громадян, глибоке оцінювання ступеня їхньої вразливості, а також координацію дій із державними органами соціального захисту. На законодавчому рівні базові етапи цього управлінського циклу відображені в нормах Закону України «Про

соціальні послуги»[18], де регламентується вивчення індивідуальних потреб людини перед початком надання підтримки. Без належної управлінської бази діяльність фондів втрачає адресність і перетворюється на хаотичні разові акції, які не здатні вивести бенефіціара з тривалого кризового стану.

Головна проблема практичного втілення управлінських моделей – відсутність чіткої координації та єдиної статистики. Зараз релігійні, міжнародні та локальні благодійні інституції фінансують програми довгострокового догляду через систему українських партнерів, але загального офіційного показника кількості отримувачів такої підтримки немає. Через це кожному окремому фонду доводиться самостійно розробляти внутрішні критерії оцінки та верифікації життєвих обставин бенефіціарів. Таке дублювання функцій сильно перевантажує адміністративний апарат і затягує час ухвалення рішень. Коли немає єдиного інформаційного контуру між громадським сектором і Мінсоцполітики, управлінські цикли часто будуються на фрагментарних даних, що створює ризики нераціонального розподілу гуманітарних ресурсів на місцях.

Стрімкого розвитку в благодійному контексті набувають цифрові або інформаційні технології. Сучасні умови вимагають від волонтерських та гуманітарних інституцій максимальної швидкості обміну даними та прозорості у відносинах із донорами. Зазначені технології змінюють підхід до розподілу матеріальних і фінансових ресурсів у сфері благодійності. Зараз без інформаційно-комунікаційних мереж оперативно управляти великими гуманітарними потоками практично неможливо. Замість паперового обліку волонтерські організації все частіше впроваджують краудфандингові майданчики, мобільні додатки для бенефіціарів та інтегровані бази даних. Коли взаємодія між різними фондами побудована на єдиній платформі, автоматично зникає проблема дублювання гуманітарних функцій. Тобто історія звернень кожної конкретної родини стає прозорою для всіх учасників процесу. В аналітичних статтях, що досліджують вплив онлайн-платформ на некомерційний сектор, підкреслено, що «впровадження сучасних цифрових

рішень у сфері соціального забезпечення є критично необхідним» [2,34]. Окрім підвищення адресності для самих отримувачів, електронні інструменти суттєво спрощують публічну звітність, відкриваючи можливість для детального моніторингу використання кожної залученої гривні.

Далі варто розглянути соціально-реабілітаційні технології. Їхнє завдання – не просто видати людині матеріальні блага, а повністю відновити її внутрішній потенціал для адаптації в нових умовах. До інструментів цієї групи належать індивідуальні психологічні консультації, тривала робота в групах самодопомоги, а також специфічні методики арттерапії чи емоційного розвантаження бенефіціарів. На відміну від одноразової гуманітарної допомоги, такий вплив вимагає значного часу й поетапного супроводу. Для прикладу, В.С. Дубін у своїй роботі розглядає інклюзивний туризм як інструмент соціальної реабілітації [7, с. 45]. Всі ці засоби дозволяють повернути ветеранів чи внутрішньо переміщених осіб до самостійного функціонування в соціумі, що значно полегшує їхню інтеграцію у приймаючі колективи та стабілізує загальний психологічний клімат у кризових регіонах.

Впровадження цих програм часто ускладнюється браком комплексного бачення довгострокової реінтеграції постраждалих громадян. Більшість волонтерських ініціатив досі обмежується епізодичними заходами без подальшого супроводу, тоді як реабілітація потребує тривалого системного втручання. Аналітичні дані щодо стану психоемоційної стабільності ветеранів та осіб, які повернулися до місць постійного проживання, демонструють критичне зростання рівня незадоволених потреб у кваліфікованій допомозі. У звітах Міжнародної організації з міграції зафіксовано пряму залежність між високим рівнем психологічної уразливістю громадян та загальним обмеженнями у доступі до базових ресурсів [28]. Брак координації психосоціального наснаження на рівні локальних громад гальмує відновлення економічної та трудової активності бенефіціарів. Це призводить до консервації кризи всередині родини та вимушено збільшує залежність

постраждалих осіб від постійних соціальних трансфертів і благодійних донацій.

Серед ключових інструментів соціально-реабілітаційних технологій можна відокремити кейс-менеджмент, який передбачає індивідуальну оцінку потреб людини, розробку плану підтримки та координацію доступу до різних видів допомоги. У межах такого підходу благодійна організація не обмежується вирішенням окремої проблеми, а супроводжує людину в процесі подолання складних життєвих обставин, залучаючи за потреби медичні, освітні, правові та соціальні сервіси.

Окремим напрямом соціально-реабілітаційної роботи є підтримка процесів інтеграції та реінтеграції. Для внутрішньо переміщених осіб це може включати адаптацію до умов приймаючої громади, відновлення соціальних контактів та доступу до послуг. Для ветеранів і членів їхніх сімей важливого значення набувають заходи професійної адаптації, відновлення соціальних ролей та повернення до активної участі в житті громади. У таких випадках матеріальна підтримка виступає лише одним із елементів комплексного процесу відновлення.

Емпіричні дані акутальних досліджень МОМ кажуть, що особи із підвищеними показниками психологічної уразливості за шкалою PHQ-2 значно гостріше відчувають брак доступу до медичних послуг, медикаментів та стабільного життєзабезпечення [28, с. 3]. Благодійні організації, впроваджуючи реабілітаційні технології, вимушені адаптувати психосоціальну підтримку до матеріальних потреб постраждалих, оскільки емоційна стабілізація неможлива без одночасного вирішення кризових побутових проблем. Поетапне залучення інструментів наснаження (емпаурменту), як зазначається у профільних методичних працях, дозволяє постраждалим родинам відновити контроль над власним життям, мобілізувати приховані внутрішні ресурси та поступово перейти від статусу пасивних отримувачів натуральної допомоги до активної самозайнятості у приймаючих громадах.

Технології евакуації та тимчасового розміщення спрямовані на забезпечення фізичної безпеки населення в умовах загрози життю та здоров'ю. На відміну від матеріальної чи реабілітаційної підтримки, їх основною метою є організоване переміщення осіб із небезпечних територій та створення умов для їхнього тимчасового перебування у безпечному середовищі. Вони ґрунтуються на нормативно визначених механізмах захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій та воєнних загроз. Відповідно до Кодексу цивільного захисту України евакуація визначається як «організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров’ю» [9]. В благодійному контексті евакуація передбачає не лише переміщення людей із небезпечної території, а й створення умов для їх подальшого життєзабезпечення, отримання необхідної допомоги та інтеграції в новому середовищі. Порядок організації евакуаційних заходів визначається Постановою Кабінету Міністрів України №841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» [17]. Документ регламентує повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, механізми оповіщення населення, організацію транспортного забезпечення, розміщення евакуйованих осіб і координацію дій між залученими суб’єктами. В умовах повномасштабної війни нормативно-правове регулювання евакуації було доповнено положеннями щодо забезпечення захисту дітей та організації евакуаційних заходів із територій активних і можливих бойових дій [15].

Важливе значення для планування евакуаційних заходів має визначення територій, на яких ведуться або можуть вестися бойові дії. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №1364 формується офіційний перелік таких територій, який використовується органами влади та гуманітарними організаціями під час планування заходів безпеки й надання допомоги населенню [6]. Статус території безпосередньо впливає на зміст застосовуваних технологій підтримки: у громадах, віднесених до зон активних

бойових дій, першочергового значення набувають евакуаційні заходи та механізми екстреного реагування, тоді як у відносно безпечних громадах акцент поступово зміщується на інтеграційні та відновлювальні технології.

В умовах воєнного стану в Україні застосовуються різні форми евакуації населення залежно від рівня загрози та категорії осіб, які перебувають на небезпечних територіях. Загалом евакуація має добровільний характер і передбачає самостійне прийняття рішення громадянами щодо виїзду із зони ризику. Водночас законодавство передбачає можливість проведення обов'язкової евакуації населення з територій, де існує безпосередня загроза життю та здоров'ю людей [17].

Окремого значення в умовах повномасштабної війни набуло питання евакуації дітей із територій активних та можливих бойових дій. Закон України №4779-IX посилив механізми захисту дітей, які проживають у населених пунктах, де існує підвищена небезпека для цивільного населення [6]. У таких випадках евакуаційні заходи поширюються не лише на дитину, а й на її законних представників або осіб, які фактично здійснюють догляд. Такий підхід зумовлений необхідністю забезпечення безперервного догляду, безпеки та належних умов проживання дитини після переміщення.

Практика реалізації евакуаційних заходів демонструє, що навіть за наявності безпосередньої загрози частина населення відмовляється залишати небезпечні території. За результатами спостереження під час роботи гуманітарних організацій серед основних причин відмов від евакуації можна виокремити небажання залишати житло та майно, побоювання втрати джерел доходу, прив'язаність до місцевої громади, а також невизначеність щодо умов проживання після переміщення. Особливо складною є ситуація під час проведення обов'язкової евакуації сімей з дітьми, коли окремі батьки намагаються уникнути виїзду шляхом приховування фактичного місця перебування дітей або повертаються до небезпечних населених пунктів після завершення евакуаційних заходів.

Зазначені обставини свідчать про те, що ефективність технологій евакуації залежить не тільки від наявності транспорту чи організаційних механізмів переміщення населення. Не менш важливими є рівень довіри населення до органів влади та гуманітарних організацій, якість інформаційного супроводу евакуаційних заходів, а також можливість забезпечити людині зрозумілий маршрут подальшої підтримки після залишення небезпечної території.

Зазначені проблеми частково покривають транзитні центри, які забезпечують первинний прийом евакуйованого населення після прибуття із небезпечних територій. Їхня діяльність спрямована не лише на задоволення базових потреб людини, а й на організацію подальшого маршруту підтримки. На цьому етапі здійснюється реєстрація евакуйованих осіб, первинна оцінка потреб, надання гуманітарної, медичної та психологічної допомоги, а також визначаються подальші варіанти розміщення та перенаправлення до профільних програм підтримки.

У різних регіонах України функціонують транзитні центри, що адмініструються різними суб'єктами: органами державної влади, місцевого самоврядування, міжнародними організаціями та благодійними фондами. Незважаючи на відмінності в організаційній структурі, їх діяльність побудована за схожою логікою та спрямована на забезпечення комплексного супроводу евакуйованих осіб. Зокрема, транзитний центр у Запоріжжі забезпечує прийом населення, евакуйованого із прифронтових територій Запорізької та Донецької областей, надаючи допомогу в реєстрації, отриманні гуманітарної підтримки та подальшому розміщенні [5].

Подібні функції виконують і транзитні центри у Павлограді та Волоському Дніпропетровської області. Вони виступають проміжною ланкою між евакуацією та подальшою інтеграцією людини в безпечнішій громаді. У таких центрах евакуйовані можуть отримати тимчасове розміщення, консультації щодо державних і гуманітарних програм підтримки, допомогу з

оформленням документів та перенаправлення до інших сервісів залежно від індивідуальних потреб [26][4].

Таким чином, транзитні центри виконують функцію координаційного вузла в системі підтримки населення, поєднуючи логістичні, соціальні та інформаційні механізми допомоги. Їх діяльність демонструє, що евакуація не завершується моментом виїзду людини з небезпечної території, а є складовою більш широкого процесу соціального супроводу, спрямованого на відновлення безпечних умов життя та подальшу інтеграцію в новому середовищі.

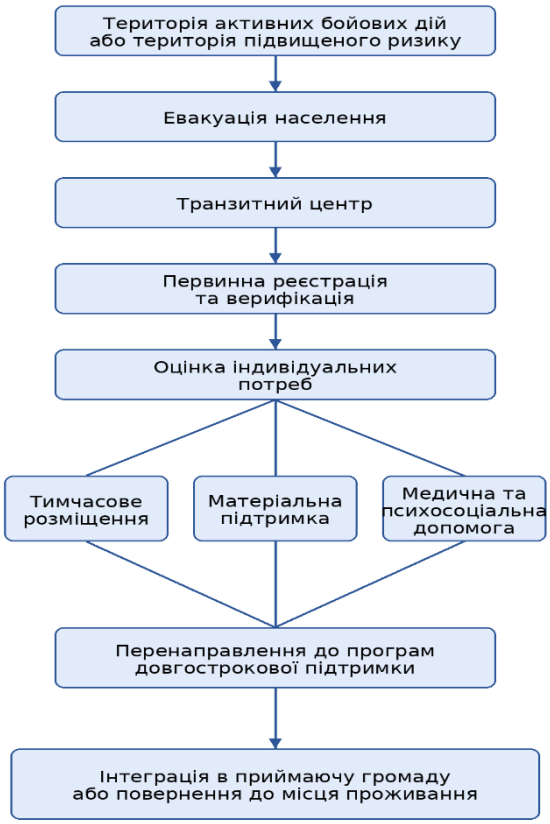

Рис. 2. Технологічний маршрут евакуйованої особи в системі благодійної та гуманітарної підтримки. Розроблено автором на основі аналізу діяльності транзитних центрів Запоріжжя, Павлограда та Волоського.

Представлена схема демонструє, що евакуація є лише початковим етапом більш широкого процесу підтримки населення. Ефективність технологій евакуації значною мірою залежить від здатності системи забезпечити подальше розміщення, задоволення базових потреб та інтеграцію

людини у новому середовищі. У протилежному випадку зростає ризик повернення населення до небезпечних територій, що спостерігається в окремих прифронтових громадах.

Практика реалізації евакуаційних програм свідчить про існування ще однієї важливої проблеми – повернення частини населення до небезпечних територій після евакуації. За результатами спостереження під час реалізації гуманітарних програм причинами такого повернення можуть виступати бажання зберегти житло та майно, необхідність догляду за господарством, труднощі адаптації в новій громаді, а також недостатній рівень ресурсів для довготривалого проживання після переміщення. У результаті окремі особи проходять цикл переміщення повторно, що створює додаткове навантаження на систему гуманітарного реагування.

Зазначена проблема свідчить про те, що ефективність технологій евакуації не може оцінюватися виключно через кількість евакуйованих осіб. Важливого значення набуває здатність системи забезпечити подальший соціальний супровід людини, доступ до житла, матеріальної підтримки та інших послуг, необхідних для стабілізації її життєвої ситуації. Тому технології евакуації та тимчасового розміщення тісно пов'язані з іншими напрямами благодійної підтримки, насамперед із технологіями матеріальної допомоги та соціальної інтеграції.

Технології матеріальної підтримки спрямовані на задоволення базових потреб населення шляхом надання матеріальних ресурсів, товарів або фінансової допомоги. У міжнародній гуманітарній практиці найбільш поширеними механізмами такої підтримки є натуральна допомога (In-Kind Assistance) та грошова допомога (Cash Assistance). Натуральна допомога передбачає безпосереднє надання бенефіціарам товарів або послуг, необхідних для забезпечення базових потреб, зокрема продуктів харчування, засобів гігієни, медикаментів, будівельних матеріалів чи інших ресурсів. Грошова допомога, навпаки, надає отримувачам можливість самостійно визначати пріоритети використання коштів відповідно до власних потреб. [38]

Однією з найбільш поширених форм грошової підтримки в гуманітарному секторі є багатоцільова грошова допомога (Multi-Purpose Cash Assistance, MPC). На відміну від цільових програм, які передбачають використання коштів на конкретні потреби, багатоцільова грошова допомога надається без визначення окремого напряму витрачання та дозволяє бенефіціарам самостійно визначати пріоритети відповідно до власної життєвої ситуації. Такий підхід ґрунтується на припущенні, що отримувач допомоги найкраще розуміє свої потреби та здатний самостійно приймати рішення щодо використання наданих ресурсів. Поширення програм багатоцільової грошової допомоги в Україні пов'язане з розвитком цифрових платіжних інструментів, функціонуванням банківської системи навіть в умовах воєнного стану та поступовим відновленням роботи локальних ринків. Перевагою MPC є висока гнучкість використання коштів, можливість врахування індивідуальних потреб домогосподарств та підтримка місцевої економіки через збільшення купівельної спроможності населення. Водночас ефективність такого механізму значною мірою залежить від доступності товарів і послуг на місцевому ринку, що потребує постійного моніторингу цін та функціонування торговельної інфраструктури. Слід зазначити, що класифікація грошової допомоги на багатоцільову та цільову в гуманітарній практиці не є тотожною податково-правовому поділу благодійної допомоги на цільову та нецільову, визначеному Податковим кодексом України. У першому випадку йдеться про характер використання коштів бенефіціаром, у другому – про особливості нормативного регулювання та оподаткування такої допомоги. Відповідно до Податкового кодексу України благодійна допомога може надаватися у цільовій та нецільовій формах. Згідно з пп. 170.7.1 ст. 170 ПКУ цільовою вважається благодійна допомога, що надається під визначені умови та напрями використання коштів або майна [12]. Такий механізм дозволяє благодійній організації або донору спрямовувати ресурси на розв'язання конкретної проблеми, наприклад лікування, відновлення житла, забезпечення освітніх потреб чи інші визначені цілі.

Нецільова благодійна допомога регулюється пп. 170.7.3 ст. 170 ПКУ та передбачає надання коштів без встановлення конкретних напрямів їх використання [12]. У такому випадку отримувач самостійно визначає порядок витрачання отриманих ресурсів відповідно до власних потреб. Подібний підхід частково наближений до принципів багатоцільової грошової допомоги, однак ґрунтується на іншій логіці класифікації та використовується насамперед для цілей нормативно-правового регулювання й оподаткування благодійної діяльності.

Практичне значення такого поділу полягає в тому, що він впливає на механізми документального супроводу програм підтримки, порядок верифікації отримувачів допомоги та особливості звітності благодійних організацій. У зв'язку з цим під час розробки програм матеріальної підтримки благодійні організації змушені враховувати не лише потреби бенефіціарів, а й вимоги чинного законодавства щодо порядку надання благодійної допомоги. Зростання масштабів гуманітарної допомоги та одночасна реалізація програм великою кількістю організацій актуалізували питання верифікації отримувачів допомоги та запобігання дублюванню виплат. Для вирішення цієї проблеми в гуманітарному секторі використовуються процедури реєстрації, таргетингу, верифікації та дедублікації бенефіціарів.

Під дедублікацією розуміється процес виявлення випадків багаторазового включення однієї особи або домогосподарства до різних програм підтримки з метою уникнення дублювання допомоги та забезпечення більш справедливого розподілу обмежених ресурсів [19]. Необхідність застосування таких механізмів особливо зросла після початку повномасштабної війни, коли на території України одночасно працювали сотні гуманітарних організацій, які реалізовували програми матеріальної підтримки для схожих категорій населення.

Реалізація таких механізмів зазвичай передбачає зіставлення персональних даних отримувачів допомоги, перевірку участі особи в інших програмах підтримки та використання спільних інформаційних систем обміну

даними між гуманітарними організаціями. Застосування таких механізмів дозволяє зменшити ризик подвійного отримання допомоги, підвищити прозорість реалізації програм та спрямувати ресурси до більшої кількості домогосподарств, які потребують підтримки.

Водночас надмірно жорсткі процедури верифікації та дедублікації можуть створювати додаткові бар'єри для отримання допомоги найбільш вразливими категоріями населення. У зв'язку з цим благодійні організації змушені шукати баланс між контролем за використанням ресурсів і забезпеченням доступності програм підтримки для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Водночас дедублікація не означає повної заборони на отримання допомоги від кількох організацій одночасно. У гуманітарній практиці одна особа або домогосподарство можуть бути учасниками різних програм підтримки, якщо вони спрямовані на задоволення різних потреб. Наприклад, отримання продуктового набору, психологічної підтримки чи юридичної консультації паралельно не розглядається як дублювання допомоги. Основною метою дедублікації є запобігання повторному отриманню однотипної допомоги в межах програм зі схожими критеріями відбору.

Окреме місце в системі благодійної підтримки займають технології відновлення житла та життєвого середовища, спрямовані на усунення наслідків руйнувань, спричинених бойовими діями. На відміну від технологій матеріальної підтримки, основною метою яких є задоволення поточних потреб населення, відновлювальні технології орієнтовані на забезпечення можливості безпечного проживання людини у власному житлі та відновлення базових умов життєдіяльності громади.

У практиці благодійних та гуманітарних організацій такі технології реалізуються через проведення екстрених ремонтів пошкоджених будинків, заміну вікон і дверей, ремонт покрівель, відновлення теплового контуру будівель, надання будівельних матеріалів та ремонтних комплектів. Подібні заходи дозволяють частково відновити придатність житла до проживання

навіть у тих громадах, де повноцінна відбудова наразі є неможливою через безпекову ситуацію. Практика реалізації благодійних програм у прифронтових громадах свідчить, що відновлення житла часто виступає не лише інструментом покращення житлових умов населення, а й одним із механізмів запобігання вимушеному переміщенню. За результатами спостереження значна частина звернень мешканців прифронтових територій пов'язана з пошкодженням вікон, покрівель, дверей та інших конструктивних елементів житла внаслідок обстрілів. У таких випадках благодійні організації здійснюють екстрені ремонтні роботи або забезпечують домогосподарства необхідними будівельними матеріалами для самостійного проведення ремонту.

Особливого значення такі технології набувають у громадах, розташованих поблизу лінії бойового зіткнення, де пошкодження житлового фонду мають системний характер. В умовах, коли повноцінне відновлення житла є неможливим або відкладеним у часі, навіть часткове усунення наслідків руйнувань дозволяє підтримувати мінімально прийнятні умови проживання населення та зменшує ризик повторного переміщення людей до інших регіонів.

Технології відновлення житла також демонструють тісний взаємозв'язок із іншими напрямами благодійної підтримки. Проведенню ремонтних робіт зазвичай передують оцінка пошкоджень, визначення рівня вразливості домогосподарства та оцінка безпекової ситуації. У результаті відновлювальні заходи поєднують елементи матеріальної підтримки, соціального супроводу та гуманітарного реагування, формуючи комплексний механізм допомоги постраждалому населенню.

Остання з запропонованих технологій - швидке реагування, спрямоване на оперативне надання допомоги особам, постраждалим від надзвичайних подій, в противагу довгостроковим програмам підтримки, що орієнтовані на комплексне виявлення потреб в довгостроковій перспективі і відбувається в стаціонарних осередках. Реалізація технологій швидкого реагування зазвичай

здійснюється мобільними групами, які виїжджають до місця події після отримання інформації про пошкодження житла, постраждалих осіб або виникнення інших гуманітарних потреб. Завданням таких груп є проведення первинної оцінки потреб населення. Під час виїзду фахівці фіксують масштаби пошкоджень, визначають найбільш вразливі категорії постраждалих, оцінюють потребу в матеріальній, психологічній чи іншій підтримці.

Залежно від результатів оцінки потреб, групи швидкого реагування можуть надавати екстрену гуманітарну допомогу, здійснювати первинне консультування, організовувати перенаправлення до інших інституцій або ініціювати подальший соціальний супровід. У випадках значних пошкоджень житла результати такої оцінки часто стають підставою для включення домогосподарства до програм відновлення житла чи надання будівельних матеріалів.

Такі заходи ефективні у прифронтових громадах, де безпекова ситуація та потреби населення можуть змінюватися протягом короткого часу. Мобільний формат роботи дозволяє оперативно реагувати на нові виклики та забезпечувати доступ до підтримки навіть у населених пунктах, де відсутні постійно діючі соціальні або гуманітарні сервіси.

Таким чином, технології швидкого реагування виконують функцію первинної ланки гуманітарного реагування та забезпечують зв'язок між кризовою подією і подальшими механізмами підтримки, а групи швидкого реагування виступають важливим координаційним елементом системи допомоги населенню в умовах воєнних викликів.

Технологія	**Основна мета**	**Основний результат**
Соціальна реабілітація	Відновлення соціального функціонування	Адаптація та інтеграція бенефіціарів

Технологія	Основна мета	Основний результат
Евакуація та тимчасове розміщення	Забезпечення безпеки	Переміщення до безпечного середовища
Матеріальна підтримка	Задоволення базових потреб	Стабілізація життєвої ситуації
Відновлення житла	Усунення наслідків руйнувань	Відновлення умов проживання
Швидке реагування	Оперативна допомога	Виявлення потреб і запуск подальших механізмів підтримки

Таблиця 1. Основні технології благодійної підтримки вразливих груп населення та напрями їх реалізації

Відтак відзначимо, що благодійна діяльність переросла формат спонтанних волонтерських акцій. Замість хаотичної допомоги розгортається комплекс різноманітних видів технологій підтримки вразливих груп населення, що працює як взаємопов'язаний механізм. Психологічна стабілізація постраждалих чи їхня подальша реінтеграція не дадуть результату, якщо паралельно не покрити гострі матеріальні та безпекові дефіцити родин.

2.2. Фактори, які впливають на вибір технологій підтримки вразливих груп населення

Вибір конкретних технологій благодійної підтримки та інструментів кризового реагування безпосередньо зумовлений комплексною взаємодією зовнішніх макроекономічних, безпекових і демографічних чинників. Основним структурним фактором у цьому контексті постає масштаб і географічна специфіка міграційних потоків, які сформували стійкий масив із

повернутих осіб. Диференціація цих потоків за походженням змушує неурядовий сектор гнучко адаптувати свої управлінські алгоритми. Відповідно до масштабних моніторингових зрізів Міжнародної організації з міграції (МОМ), загальна чисельність громадян, які повернулися до місць свого постійного проживання в Україні, наразі досягла позначки в 4,53 мільйона людей[55, с. 2]. Цей масив населення є абсолютно неоднорідним за своєю структурою, що виступає першочерговим чинником коригування волонтерських практик. Майже половина з них, а саме 47%, становлять внутрішні мігранти, які переміщувалися між областями, тоді як 26% (близько 1,17 мільйона осіб) повернулися у власні громади з-за кордону, переважно з країн Європейського Союзу.

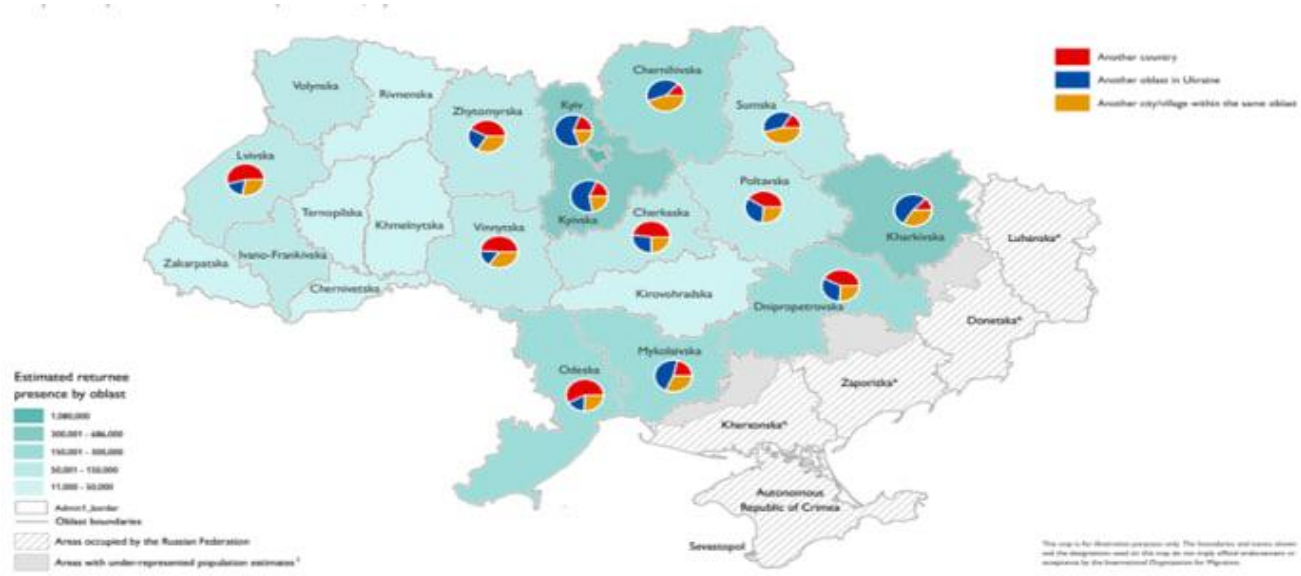

Рис. 3. Географічний розподіл повернутого населення за типом попереднього переміщення [55, с. 4]

Така полярність напрямків руху створює кардинально різні вихідні потреби бенефіціарів. Якщо при внутрішньому переміщенні на перший план виходять логістичні технології швидкого забезпечення побуту, то перетин державного кордону вимагає розгортання складних інформаційно-юридичних засобів та довготривалого супроводу. Специфіка регіонального розподілу цих потоків лише посилює вимоги до гнучкості. Емпіричні дані фіксують чітку територіальну асиметрію: у Львівській (55%) та Одеській (58%) областях спостерігається виражене домінування репатріантів з-за кордону, що змушує

місцеві організації акцентувати на консультаційних хабах та програмах адаптації[55, с. 4]. Водночас у Сумській (45%), Чернігівській (44%) та Харківській (34%) областях фіксується переважно внутрішньообласне переміщення, де критичним є відновлення пошкодженого житлового фонду та екстрена логістика на базі громад

Економічні деструкції постраждалого населення виступають фактором, що визначає змістовне наповнення благодійних програм. Процес фізичного повернення додому не знімає з родини міграційних уразливостей, а часто навіть посилює їх через втрату колишньої роботи та руйнацію локальних ринків праці. Статистика доводить, що повернуті особи демонструють вищий рівень уразливості та залежності від зовнішніх джерел, ніж місцеве населення. Статистичні матеріали МОМ фіксують, що 65% таких родин змушені повністю вичерпувати свої останні заощадження, а 22% сімей заявляють про залежність від безкоштовної гуманітарної допомоги. Більше того, фінансова скрута змушує 14% домогосподарств розпродавати побутове майно, а 11% – ліквідовувати продуктивні активи, що веде до деградації їхньої економічної суб’єктності[55, с. 2]. Такі показники дефіциту ресурсів стають визначальним фактором для благодійних інституцій при виборі між матеріальними та емпаурмент-технологіями, змушуючи інтегрувати логістику з програмами багатоцільових виплат. Вибір між грошовою та натуральною формою допомоги залежить не лише від наявності товарів на локальному ринку, а й від безпекової ситуації в регіоні реалізації програми. У громадах, які регулярно зазнають обстрілів або перебувають поблизу районів бойових дій, організація масових видач гуманітарної допомоги може створювати додаткові ризики для бенефіціарів та персоналу гуманітарних організацій. За таких умов перевага нерідко надається грошовій допомозі, оскільки після проходження процедур реєстрації, верифікації та збору банківських реквізитів подальше надання підтримки може здійснюватися дистанційно без необхідності формування великих скупчень людей у пунктах видачі допомоги. Окрім ризиків здоров’ю і життю людей, все частіше доводиться ретельніше ставитися до умов

зберігання гуманітрної допомоги. Дедалі частіше російська федерація вибирає своєї мішенью життєвоважливі інстфраструктурні об’єкти і ланки їх живлення, атакуючи команди гуманітарних місій і місця зберігання допомоги[35]. Донори можуть диверсіфкувати ризики, зберігаючи набори на різних складах партнерів. Перехід на грошову допомогу має ще й економічні переваги, адже різко скорочує витрати на логістику і персонал. Водночас ефективність грошової допомоги безпосередньо залежить від функціонування локального ринку. Якщо на території збережено доступ до торговельної мережі, а основні товари залишаються доступними для населення, використання Cash Assistance або Multi-Purpose Cash Assistance дозволяє бенефіціарам самостійно визначати пріоритетні потреби. У випадках порушення логістичних ланцюгів, дефіциту товарів або обмеженого доступу до ринку більш доцільним стає застосування натуральної допомоги (In-Kind Assistance).

Також на вибір технологій благодійної підтримки впливають результати оцінки потреб бенефіціарів. Належність особи до певної категорії вразливості сама по собі не визначає яку саме допомогу вона отримає, оскільки люди з подібним соціальним статусом можуть мати різні потреби та перебувати в різних життєвих обставинах. Тому в діяльності благодійних організацій значного поширення набули процедури первинної оцінки потреб, які дозволяють визначити найбільш доцільні механізми підтримки.

За результатами такої оцінки можуть прийматися рішення щодо застосування технологій евакуації, матеріальної підтримки, відновлення житла, соціального супроводу або психосоціальної допомоги. Особливого значення цей підхід набуває в умовах обмеженості ресурсів, коли організація змушена визначати пріоритетність надання допомоги та забезпечувати її відповідність реальним потребам бенефіціарів.

Важливим внутрішньосистемним чинником вибору технологій є поточна оцінка ефективності та стійкості досягнутих результатів, яка унаочнює проблему незворотності міграційних процесів. Емпірично доведено,

що неефективно підібраний технологічний комплекс провокує ризики повторного виїзду громадян. Відомості моніторингу показують, що близько 6% повернутих осіб (майже 292 тисячі) змушені знову розглядати можливість редислокації, причому 38% із цього числа планують повторний виїзд за кордон. Головним тригером таких настроїв постає незадоволеність базових потреб та виникнення суттєвих прогалин у доступі до послуг. Серед тих, хто планує чергове переміщення, 91% сімей фіксують критичні інфраструктурні обмеження (access gaps), а 82% безпосередньо вимушені опиратися на жорсткі стратегії виживання[55, с. 2].

Варто враховувати і часовий імператив, тобто тривалість періоду, який минув із моменту фізичного повернення бенефіціарів додому. Емпірично зафіксована у матеріалах моніторингу закономірність чітко унаочнює критичну нестабільність первинного етапу реінтеграції постраждалих сімей. Найбільш виражену схильність до повторної евакуації демонструють саме ті репатріанти, які перебувають у місцях постійного проживання менше трьох місяців, де частка осіб із намірами знову залишити власну домівку сягає 21%. Зі збільшенням тривалості перебування в громаді від чотирьох місяців до року цей показник знижується до 15%, а після двох років стабілізується на рівні менше 7%. Така градація виступає чинником для впровадження застосування інтенсивних інструментів кризового супроводу протягом першого тримісячного вікна дезадаптації.

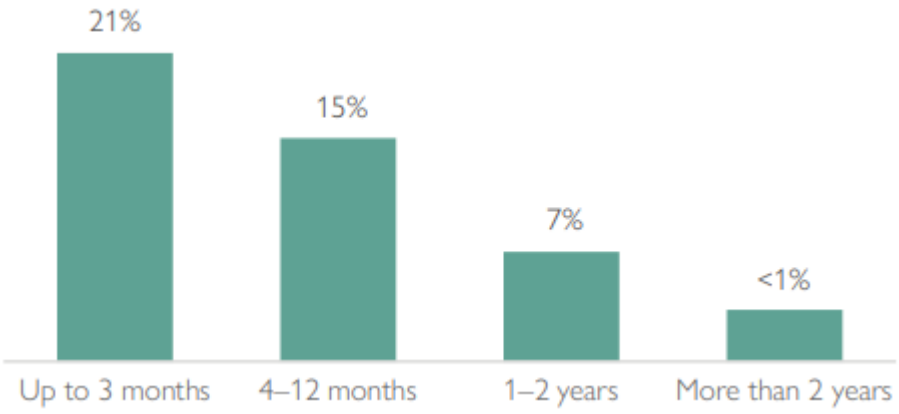

Рис. 4. Залежність намірів повторного переміщення осіб від тривалості періоду після повернення [55, с. 5]

Не варто ігнорувати і сезонний чинник. В залежності від пори року благодійні організації змушені передивлятися зміст програм допомоги та перерозподіляти ресурси серед різних напрямів. У зимовий період акцент часто зміщується на підтримку домогосподарств, які стикаються з ризиком порушення теплопостачання, або забезпечення енергетичної автономності в періоди дефіциту. В той час, як у теплий період більша увага приділяється відновлювальним роботам, виконання яких у зимових умовах є технічно ускладненим. Окрім цього, сезонність також впливає на логістику гуманітарної допомоги, особливо в населених пунктах із пошкодженою транспортною інфраструктурою. В перехресті з безпековою ситуацією через воєнні фактори, безпека дорожнього руху важких вантажів стрімко падає. У результаті благодійні організації змушені заздалегідь планувати закупівлі, формувати резерви матеріалів та адаптувати технології підтримки до прогнозованих сезонних потреб населення.

Окремим фактором вибору технологій благодійної підтримки виступають нормативно-правові вимоги щодо надання благодійної допомоги та визначення категорій її отримувачів. На практиці критерії вразливості, які використовуються донорами під час формування програм підтримки, не завжди повністю збігаються з категоріями осіб, визначеними законодавством України. Податковий кодекс України розмежовує цільову та нецільову благодійну допомогу. Крім того, пп. 165.1.54 ст. 165 ПКУ передбачає особливий порядок оподаткування благодійної допомоги окремим категоріям осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту чи тимчасової окупації, зокрема внутрішньо переміщеним особам, учасникам бойових дій, військовослужбовцям та членам сімей загиблих захисників [12].

У результаті благодійні організації під час реалізації програм підтримки нерідко змушені враховувати одночасно дві системи критеріїв. Перша пов'язана з фактичним рівнем вразливості людини та оцінкою її потреб, друга – з наявністю документально підтвердженого статусу, який дає можливість застосовувати визначені законодавством механізми надання допомоги. Це

впливає на процедури верифікації, перелік необхідних документів, порядок відбору бенефіціарів та вибір конкретних технологій підтримки.

Така ситуація може створювати певні суперечності під час реалізації благодійних програм. Особа, яка перебуває у складніших життєвих обставинах, не завжди належить до категорій, прямо визначених законодавством або умовами конкретного проєкту. Водночас людина з нижчим рівнем фактичної вразливості може відповідати формальним критеріям участі та отримувати підтримку в першу чергу. У таких умовах благодійні організації змушені шукати баланс між адресністю допомоги, вимогами донорів та чинними нормативно-правовими обмеженнями.

Наступний фактор - особливості цільової групи. Одна й та сама технологія може демонструвати різну ефективність залежно від віку, стану здоров'я, рівня цифрової грамотності та досвіду отримувачів допомоги. Так, під час роботи з людьми похилого віку благодійні організації часто змушені спрощувати цифрові процедури реєстрації та верифікації або замінювати їх на традиційні елементи. Для осіб з інвалідністю критичного значення набуває інклюзивність простору. Робота з сім'ями, які виховують дітей, потребує поєднання з освітніми та психологічними компонентами допомоги. Коли благодійні організації працюють із колишніми військовими, класичні підходи з роздачею гуманітарних наборів виявляються неефективними, оскільки запити цієї групи є набагато глибшими за базові побутові потреби. Відповідно до масштабного дослідження «Шлях ветеранів та ветеранок», процес повернення до цивільного життя – це не фіксована подія, а складна тривала дистанція, де людина послідовно проходить через бюрократичні лабіринти звільнення, лікування, переосмислення досвіду та пошук нової роботи [32]. З кризою адаптації зіштовхується вся родина, яка змушена перебудовувати свій побут та емоційні зв'язки. Замість короткострокових проєктів організації розгортають програми психосоціального наснаження (емпаурменту), де ветеранам допомагають відновити контроль над власним життям, юридично захистити свої права та безболісно змінити професійний трек.

У практиці благодійної діяльності вибір технологій підтримки часто залежить від того, які організації вже працюють на конкретній території. Під час гуманітарного реагування окремі фонди та міжнародні організації нерідко спеціалізуються на певних напрямах допомоги. Одні реалізують програми грошової підтримки, інші займаються евакуацією населення, відновленням пошкодженого житла або наданням психосоціальних послуг. За результатами координаційних зустрічей та обміну інформацією між учасниками гуманітарного сектору організації можуть коригувати власні програми відповідно до вже наявної підтримки. Наприклад, якщо потреба в грошовій допомозі на певній території переважно покривається іншими учасниками гуманітарного реагування, організація може зосередити ресурси на ремонтах житла, соціальному супроводі або роботі мобільних груп.

На вибір технологій також впливають умови донорського фінансування, які можуть визначати допустимі напрями використання ресурсів та перелік цільових груп бенефіціарів. Впровадження тих чи інших благодійних інструментів завжди впирається у внутрішній запас міцності самої організації, тому орієнтуватися виключно на запити бенефіціарів не вийде. Реальний масштаб і зміст допомоги безпосередньо залежать від фінансових лімітів, наявності фахівців у команді, стабільності донорських каналів, логістики та розгалуженості партнерської мережі.

Проведений аналіз свідчить, що вибір технологій благодійної підтримки не ґрунтується на використанні універсальних підходів. За однакового формального статусу отримувачі допомоги можуть перебувати в різних життєвих обставинах, мати різний рівень матеріальної забезпеченості та доступу до ресурсів. Благодійні організації одночасно враховують результати оцінки потреб, особливості цільової групи, безпекову ситуацію, наявність ресурсів, вимоги донорів та чинні нормативно-правові обмеження. Комбінація цих факторів визначає доцільність використання конкретних технологій підтримки. У результаті ефективність благодійної діяльності залежить не стільки від застосування окремого інструменту допомоги, скільки від

здатності організації адаптуватимеханізми реагування до реальних потреб людей та умов, у яких вони перебувають.

2.3 Міжнародний досвід використання технологій благодійної підтримки вразливим групам населення

Дослідження технологій благодійної підтримки неможливе без аналізу міжнародного досвіду їх формування та застосування. Значна частина підходів, які сьогодні використовуються благодійними організаціями під час роботи з вразливими категоріями населення, була сформована в межах міжнародної гуманітарної системи у відповідь на воєнні конфлікти, масове переміщення населення, природні катастрофи та інші кризові явища. Саме міжнародні організації стали основними розробниками стандартів гуманітарного реагування, механізмів координації допомоги та підходів до оцінки потреб постраждалого населення. Тому аналіз міжнародного досвіду дозволяє простежити еволюцію технологій підтримки, а також визначити практики, які знайшли застосування в Україні під час реагування на наслідки повномасштабної війни

Виникнення міжнародної гуманітарної допомоги пов'язують із подіями другої половини XIX століття. У 1859 році швейцарський підприємець Анрі Дюнан став свідком наслідків битви при Сольферіно, під час якої тисячі поранених військовослужбовців залишилися без належної медичної допомоги. Повернувшись до Швейцарії, він опублікував книгу «Спогад про Сольферіно», у якій описав побачене і запропонував створення добровільних товариств для надання допомоги пораненим незалежно від їхньої належності до сторін конфлікту [42].

У 1863 році в Женеві було створено Міжнародний комітет Червоного Хреста, діяльність якого стала основою для подальшого розвитку міжнародного гуманітарного права. Уже наступного року держави-учасниці підписали першу Женевську конвенцію, яка закріпила принципи захисту

поранених військовослужбовців і медичного персоналу під час збройних конфліктів [51]. У подальшому система гуманітарного права поступово розширювалася та охопила питання захисту цивільного населення, військовополонених та інших категорій осіб, які постраждали внаслідок воєнних дій.

Значні зміни у розвитку міжнародної системи допомоги відбулися після завершення Другої світової війни. У 1945 році було створено Організацію Об'єднаних Націй, однією з цілей якої стало підтримання міжнародного миру та розвиток співробітництва між державами у вирішенні гуманітарних і соціальних проблем [46]. У межах системи ООН поступово сформувалися спеціалізовані установи та програми, діяльність яких спрямовувалася на підтримку населення, що постраждало від воєн, стихійних лих, бідності та вимушеного переміщення.

Однією з таких інституцій стало Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), створене у 1950 році для допомоги особам, які були змушені залишити місця постійного проживання внаслідок воєнних конфліктів та переслідувань [47]. Згодом до міжнародної гуманітарної системи долучилися й інші організації, зокрема UNICEF, Всесвітня продовольча програма (WFP) та Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO), діяльність яких охоплює різні аспекти підтримки вразливих категорій населення.

Розширення масштабів гуманітарної діяльності та збільшення кількості організацій, залучених до реагування на кризові ситуації, поступово поставили питання про необхідність уніфікації підходів до надання допомоги. Досвід міжнародних гуманітарних операцій продемонстрував, що навіть за наявності значних ресурсів відсутність спільних стандартів та належної координації може призводити до дублювання функцій, нерівномірного розподілу допомоги та неефективного використання наявних ресурсів. У відповідь на ці виклики міжнародна гуманітарна спільнота розпочала розробку системи стандартів, принципів і механізмів координації, які сьогодні використовуються під час реагування на більшість гуманітарних криз у світі.

Серед них особливого поширення набули гуманітарні стандарти Sphere, Core Humanitarian Standard та кластерний підхід до організації гуманітарного реагування.

Однією з найбільш відомих міжнародних ініціатив у сфері стандартизації гуманітарної допомоги став проєкт Sphere, започаткований у 1997 році групою міжнародних гуманітарних організацій та Рухом Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Його створення стало реакцією на проблеми, виявлені під час гуманітарного реагування на кризи 1990-х років, зокрема в Руанді та колишній Югославії, коли значні обсяги допомоги не завжди забезпечували належний рівень захисту та підтримки постраждалого населення .

Центральним документом ініціативи став Посібник Sphere (Sphere Handbook), у якому сформульовано Гуманітарну хартію та мінімальні стандарти надання допомоги в умовах кризових ситуацій. Документ виходить із того, що всі люди, які постраждали від конфліктів або катастроф, мають право на життя з гідністю та право на отримання гуманітарної допомоги [52]. На відміну від багатьох галузевих рекомендацій, Sphere не обмежується окремими напрямами роботи, а пропонує комплексний підхід до організації гуманітарного реагування.

Стандарти Sphere охоплюють такі напрями, як водопостачання та санітарія (WASH), продовольча безпека, харчування, тимчасове розміщення населення, охорона здоров'я та захист постраждалих осіб . Особливе значення для діяльності благодійних організацій має закріплений у посібнику принцип оцінки потреб населення перед початком реалізації програм підтримки. Цей підхід сьогодні лежить в основі багатьох технологій гуманітарної допомоги, зокрема програм грошової підтримки, соціального супроводу та реагування на надзвичайні ситуації.

Подальший розвиток гуманітарних стандартів пов'язаний із впровадженням Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability (CHS), який був оприлюднений у 2014 році групою міжнародних гуманітарних

організацій. Якщо стандарти Sphere переважно визначають мінімально необхідний рівень допомоги, то CHS зосереджується на принципах діяльності самих організацій та якості послуг, які вони надають постраждалому населенню [40].

Стандарт передбачає, що гуманітарна допомога повинна відповідати реальним потребам населення, бути своєчасною, безпечною та доступною для отримувачів. Окрему увагу приділено механізмам зворотного зв'язку, участі бенефіціарів у прийнятті рішень та підзвітності організацій перед людьми, яким надається допомога. У практичній діяльності це означає необхідність регулярного проведення оцінки потреб, моніторингу результатів програм та врахування думки отримувачів допомоги під час планування подальших заходів підтримки.

Рис 5.Основний Гуманітарний Стандарт щодо якості та підзвітності [40]

Запровадження міжнародних стандартів сприяло підвищенню якості гуманітарної допомоги, однак саме по собі не вирішувало проблему координації великої кількості організацій, які одночасно працювали в зоні гуманітарної кризи. У міру зростання масштабів міжнародних операцій дедалі більшого значення набували механізми розподілу відповідальності між учасниками гуманітарного реагування та узгодження їхньої діяльності. Однією з відповідей на цю проблему стало впровадження кластерного підходу, який сьогодні використовується під час більшості масштабних гуманітарних операцій у світі.

Кластерний підхід до організації гуманітарного реагування сформувався в середині 2000-х років у межах гуманітарної реформи Організації Об'єднаних Націй. Поштовхом до його впровадження стали масштабні гуманітарні кризи початку XXI століття, зокрема землетрус в Ірані 2003 року, цунамі в Індійському океані 2004 року та гуманітарна ситуація в регіоні Дарфур. Аналіз міжнародних операцій засвідчив, що навіть за наявності значних фінансових і людських ресурсів окремі потреби постраждалого населення залишалися без належного покриття, тоді як в інших сферах спостерігалося дублювання діяльності різних організацій

У відповідь на ці виклики у 2005 році було впроваджено кластерний підхід (Cluster Approach), який передбачає розподіл гуманітарного реагування на окремі сектори діяльності. У межах кожного кластеру визначається провідна організація, відповідальна за координацію учасників, обмін інформацією, оцінку потреб та планування спільних заходів [39]. Така модель дозволяє забезпечити більш узгоджене використання ресурсів і зменшити ризик ситуацій, коли окремі категорії населення залишаються поза увагою гуманітарних програм.

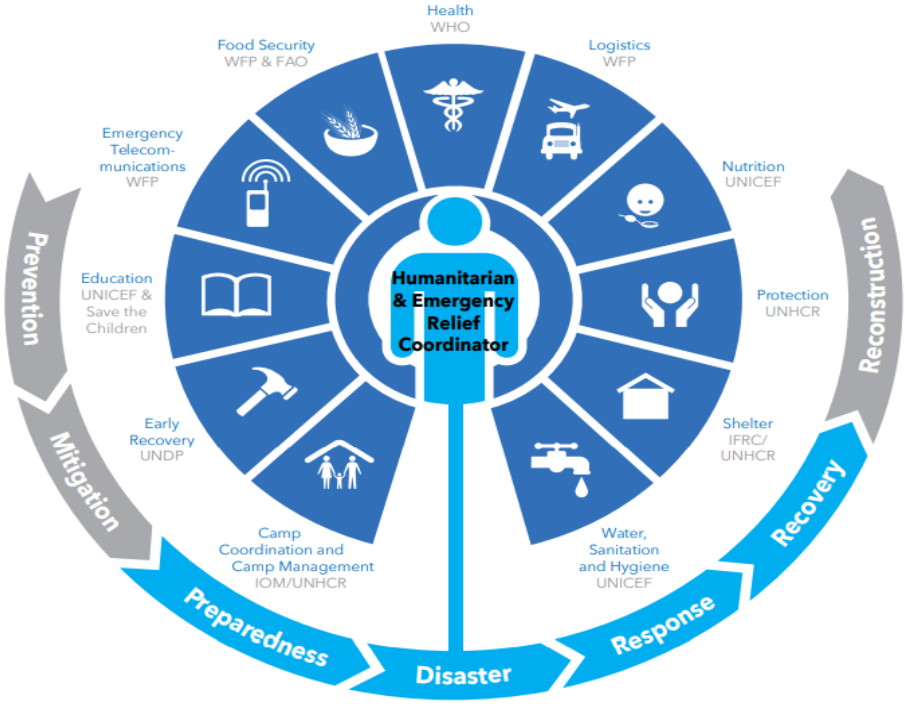

Рис 6 ілюстрація кластерної системи [39]

Для кожного кластеру визначається окрема сфера відповідальності, що дозволяє забезпечити спеціалізацію гуманітарного реагування та більш ефективне використання ресурсів. Найбільш тісно з технологіями благодійної підтримки населення пов'язані кластери захисту, житла, координації місць компактного проживання, охорони здоров'я, продовольчої безпеки та раннього відновлення.

Кластер захисту (Protection Cluster), діяльність якого координується Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), зосереджується на забезпеченні прав і безпеки населення, яке постраждало внаслідок кризових подій. У межах цього напряму реалізуються технології соціального супроводу, психосоціальної підтримки, перенаправлення до профільних сервісів, а також заходи із захисту внутрішньо переміщених осіб, дітей та інших вразливих категорій населення.

Кластер житла та тимчасового розміщення (Shelter Cluster) відповідає за забезпечення населення безпечними умовами проживання. У його межах реалізуються програми екстреного ремонту житла, надання будівельних

матеріалів, забезпечення тимчасовим житлом та підтримка домогосподарств, які втратили можливість проживати у власних оселях. Саме в цьому кластері найбільш активно застосовуються технології відновлення житла, розглянуті в попередньому підрозділі.

Кластер координації місць компактного проживання та управління переміщенням населення (Camp Coordination and Camp Management, CCCM), який координується Міжнародною організацією з міграції (IOM), забезпечує організацію роботи центрів тимчасового перебування та інших об'єктів розміщення переміщених осіб. Його діяльність охоплює реєстрацію населення, оцінку потреб, маршрутизацію отримувачів допомоги та координацію доступу до базових послуг.

Кластер охорони здоров'я (Health Cluster), який координується Всесвітньою організацією охорони здоров'я, забезпечує організацію медичної допомоги постраждалому населенню. Його діяльність охоплює як екстрену медичну допомогу, так і підтримку функціонування систем охорони здоров'я в кризових регіонах.

Кластер продовольчої безпеки (Food Security Cluster) координує програми забезпечення населення продуктами харчування, грошовою допомогою на придбання продуктів та іншими формами підтримки базового життєзабезпечення. Саме в межах цього напряму широко використовуються технології cash assistance, voucher assistance та натуральної допомоги.

Кластер раннього відновлення (Early Recovery Cluster) спрямований на підтримку переходу від екстреного реагування до відновлення життєдіяльності громад. Його діяльність включає відновлення інфраструктури, підтримку зайнятості населення, розвиток місцевих сервісів та посилення спроможності громад до самостійного відновлення після кризи.

Аналіз кластерної системи свідчить, що більшість технологій благодійної підтримки, які використовуються сьогодні в Україні, мають прямі аналоги в міжнародній гуманітарній практиці та інтегровані до відповідних секторів гуманітарного реагування. Це підтверджує взаємозв'язок між

локальними механізмами допомоги та міжнародними підходами до підтримки вразливих категорій населення.

Ефективність міжнародних підходів до організації гуманітарної допомоги найбільш наочно проявляється під час реагування на масштабні кризи, пов'язані зі збройними конфліктами, вимушеним переміщенням населення та руйнуванням життєвої інфраструктури. У таких умовах гуманітарні організації зазвичай поєднують декілька технологій підтримки одночасно, поєднуючи екстрене реагування із заходами довгострокового відновлення. Досвід окремих країн демонструє, що стале подолання наслідків кризи потребує не лише забезпечення базових потреб населення, а й створення умов для повернення людей до повноцінного соціального життя.

Досвід Боснії і Герцеговини після завершення війни 1992–1995 років часто розглядається як один із найбільш масштабних прикладів поєднання програм повернення населення, відновлення житла та соціальної реінтеграції. Після укладення Дейтонських угод міжнародні організації зосередили значну частину зусиль на забезпеченні повернення біженців і внутрішньо переміщених осіб до місць постійного проживання. За даними UNHCR, до 2004 року до своїх громад повернулося близько одного мільйона осіб, які були змушені залишити домівки внаслідок війни [37]. Одночасно реалізовувалися масштабні програми ремонту та відновлення житла, а також механізми повернення житлової власності законним власникам [36]. Практика Боснії продемонструвала, що відновлення житлового фонду є важливою, але не єдиною умовою успішного повернення населення. Стійка реінтеграція потребувала поєднання житлової підтримки із відновленням доступу до послуг, економічних можливостей та механізмів соціальної інтеграції.

Значний вплив на розвиток сучасних технологій гуманітарної підтримки справила гуманітарна криза в Сирії, яка триває з 2011 року. Масштабне переміщення населення та обмежені можливості гуманітарних організацій щодо доставки натуральної допомоги сприяли поширенню програм грошової підтримки. У багатьох регіонах саме грошова допомога розглядалася як більш

ефективний інструмент задоволення потреб населення порівняно з розподілом готових наборів товарів. Такий підхід дозволяв отримувачам самостійно визначати пріоритетні потреби та підтримував функціонування місцевих ринків. Поряд із грошовою підтримкою міжнародні організації реалізовували програми тимчасового розміщення населення, ремонту пошкодженого житла, психосоціальної підтримки та захисту внутрішньо переміщених осіб. Особлива увага приділялася комплексній оцінці потреб населення, оскільки одна й та сама сім'я могла одночасно потребувати матеріальної допомоги, доступу до житла, медичних послуг та соціального супроводу. У результаті сирійська криза стала одним із прикладів широкого застосування інтегрованих підходів до гуманітарного реагування. Досвід Сирії продемонстрував необхідність поєднання екстреної допомоги із довгостроковими програмами підтримки. У багатьох випадках тривале перебування населення у стані гуманітарної залежності вимагало переходу від короткострокових механізмів реагування до заходів, спрямованих на відновлення засобів до існування, розвиток місцевих сервісів та посилення спроможності громад до самостійного функціонування [45].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило найбільше переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, більше 5 мільйонів громадян України отримали тимчасовий захист у країнах Європейського Союзу та інших державах світу [54]. Масштаби переміщення населення зумовили необхідність застосування комплексних технологій підтримки, спрямованих не лише на задоволення базових потреб, а й на забезпечення довгострокової інтеграції людей у приймаючі суспільства.

Одним із ключових механізмів реагування стало запровадження Європейським Союзом Директиви про тимчасовий захист, яка надала громадянам України право на легальне проживання, доступ до медичних послуг, освіти та ринку праці без проходження тривалих процедур отримання статусу біженця. Такий підхід дозволив суттєво скоротити адміністративні

бар'єри та забезпечити швидкий доступ переміщених осіб до базових соціальних гарантій. У більшості європейських країн підтримка українців реалізовувалася через поєднання декількох технологій допомоги. На початковому етапі переважали програми тимчасового розміщення, матеріальної підтримки та гуманітарного забезпечення. Надалі акцент поступово зміщувався на інтеграційні механізми, зокрема вивчення мови, працевлаштування, соціальний супровід сімей та забезпечення доступу дітей до освітніх послуг. Окрему роль у підтримці українських громадян відігравали міжнародні організації та благодійні фонди. UNHCR, UNICEF, Міжнародна організація з міграції та національні гуманітарні структури реалізовували програми грошової допомоги, психосоціальної підтримки, захисту дітей та консультування щодо доступу до соціальних послуг

Досвід підтримки українських громадян за кордоном демонструє поступовий перехід від екстреного гуманітарного реагування до довгострокових програм соціальної інтеграції. При цьому поряд із матеріальною допомогою дедалі більшого значення набувають заходи, спрямовані на відновлення соціальних зв'язків, професійну адаптацію та забезпечення самостійності отримувачів допомоги.

Загалом, аналіз міжнародного досвіду свідчить, що незалежно від країни чи характеру гуманітарної кризи технології підтримки вразливих категорій населення однакові і підпорядковуються подібних принципах та стандартам. Технології грошової допомоги, соціального супроводу, психосоціальної підтримки, відновлення житла та захисту вразливих категорій населення однаково актуальні при воєнних конфліктах, катастрофах і в процесі підтримки людей, що вимушені покинути свої домівки. Така універсальність пояснюється однаковими завданнями, використанням спільних гуманітарних стандартів ти механізмів координації. Міжнародні організації та донори формують загальні вимоги до реалізації програм підтримки в різних країнах. У результаті значна частина технологій, що застосовуються сьогодні в Україні та під час підтримки українських громадян в середині країни і за кордоном, є

складовою ширшої міжнародної системи гуманітарного реагування, яка вироблялася протягом десятиліть у відповідь на різні гуманітарні виклики.

У другому розділі класифіковано технології благодійної підтримки вразливих категорій населення відповідно до їх функціонального призначення та особливостей практичного застосування. Визначено, що сучасна система благодійної підтримки охоплює технології кейс-менеджменту, соціального супроводу, міжсекторальної взаємодії, цифрової підтримки, швидкого реагування та інші механізми комплексного надання допомоги.

Досліджено фактори, які впливають на вибір технологій підтримки вразливих категорій населення. Встановлено, що визначальними чинниками є характер потреб бенефіціарів, рівень ресурсного забезпечення, безпекова ситуація, територіальні особливості та рівень взаємодії між суб'єктами благодійної діяльності.

Проаналізовано зарубіжний досвід використання технологій благодійної підтримки вразливих груп населення. Визначено можливості адаптації окремих міжнародних практик до українських умов, зокрема у сферах цифровізації процесів, оцінювання потреб населення та розвитку партнерської взаємодії.

РОЗДІЛ 3
ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

3.1 Стан благодійної підтримки вразливих категорій населення в сучасній Україні

Повномасштабна війна суттєво трансформувала благодійний сектор України. Якщо до 2022 року значна частина благодійних організацій реалізовувала окремі соціальні, освітні чи гуманітарні проєкти, то після початку широкомасштабного вторгнення благодійна діяльність стала одним із ключових механізмів суспільного реагування на кризу. За оцінками представників благодійного сектору, суттєво зросли як обсяги залучених ресурсів, так і кількість організацій та громадян, залучених до надання допомоги населенню. Поряд зі стрімким розвитком сектору посилилися вимоги до прозорості діяльності, підзвітності, ефективності використання ресурсів та координації між організаціями. Для координації створено різні організації на кшталт Асоціаці Благодійників Країни [1] чи Фонду Українських Неурядових Організацій [29], які стають платформою взаємодії для благодійного сектору. Ініціатива Bridge від української гуманітарної координаційної платформи «– це простір, де зустрічаються міжнародні організації, благодійні організації, органи місцевого самоврядування. Платформа створена для того, щоб об’єднувати ресурси та людей, які працюють задля спільної мети – розвитку та підтримки. Тут можна знайти перевірених партнерів, презентувати власну діяльність, ділитися потребами чи можливостями, а також отримувати доступ до актуальних даних і аналітики.»[33] Міжнародні організації, в тому числі вищезазначені кластери також ведуть свою аналітику, і координують виконавчих партнерів.

Такі платформи відзначають кращі суб’єкти надання благодійної допомоги, їх ініціативи і навіть класифікують їх. Наприклад, в національному конкурсі «Благодійна Україна 2025», організатори виділяють наступні номінації:

- Доброчинність у захисті України
- Благодійник року
- Допомога з-за кордону
- Менеджер року у сфері доброчинності
- Благодійність великого бізнесу
- Благодійність середнього та малого бізнесу
- Благодійність іноземного бізнесу
- Корпоративна благодійність
- Всеукраїнська благодійність
- Регіональна доброчинність
- Місцева доброчинність
- Колективне волонтерство
- Доброчинність в охороні здоров’я
- Доброчинність у освіті та науці
- Доброчинність у культурі та мистецтві
- Доброчинність у соціальній сфері
- Доброчинність у сфері захисту та допомоги дітям
- Доброчинність у сфері екології та охорони довкілля
- Доброчинність неурядового сектору
- Добро починається з тебе
- Молодіжні доброчинні ініціативи
- Доброчинна акція року
- Платформа добра
- Синергія добра: ефективне партнерство, Інновації в доброчинній діяльності

- Волонтер року
- Народний доброчинець
- Медіа і доброчинність» «PROдобро: благодійність та соціальний вплив у медіа» [20]

Для оцінки масштабів допомоги в благодійному секторі складаються рейтинги благодійних фондів за обсягом доходів. В 2025 році сума активів 130 найбільших склала приблизно 60,48 млрд грн.[21]

Для більш детального аналізу стану благодійної підтримки доцільно звернутися до діяльності окремих організацій, які займають провідні позиції за обсягами залучених ресурсів та масштабами реалізації гуманітарних програм. Аналіз їхніх звітів дозволяє простежити, які саме технології підтримки набули найбільшого поширення в Україні та як вони адаптуються до потреб різних категорій населення.

Однією з найбільших організацій гуманітарного сектору в Україні є Товариство Червоного Хреста України, яке посідає друге місце за обсягом доходів серед благодійних організацій за підсумками 2025 року [21]. Організація є частиною Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та здійснює діяльність практично на всій території держави.

Рис 7. Напрями та результати роботи ТЧХ в Україні [24]

Аналіз оприлюднених результатів діяльності демонструє значні масштаби її функціонування. Станом на січень 2026 року система Товариства Червоного Хреста України налічувала 200 місцевих організацій, близько 5 тис. співробітників та 10 тис. волонтерів. З початку повномасштабного вторгнення допомогу від організації отримали близько 13 млн осіб, а до інформаційного центру надійшло понад 1,1 млн звернень.

Практична діяльність організації охоплює декілька взаємопов'язаних напрямів підтримки. Так, 335 280 осіб були евакуйовані із небезпечних територій, 1 336 545 осіб отримали психосоціальну підтримку, 625 931 людину було проінформовано щодо мінної небезпеки, а 439 126 осіб пройшли навчання з надання першої допомоги. Окремим напрямом роботи залишається гуманітарна підтримка населення, у межах якої було передано понад 13,2 млн продуктових та гігієнічних наборів.

Показовим є й те, що діяльність організації адаптується до нових викликів війни. Зокрема, під час енергетичних криз Товариство Червоного Хреста України долучалося до підтримки пунктів обігріву, забезпечення населення гарячим харчуванням, передачі генераторів та посилення соціальної допомоги вразливим категоріям населення. Це свідчить про високу адаптивність благодійного сектору та його здатність оперативно реагувати на зміну гуманітарної ситуації.

Іншу модель функціонування демонструє Карітас України, який входить до міжнародної мережі Caritas Internationalis та об'єднує низку регіональних організацій на території держави. На відміну від Товариства Червоного Хреста України, діяльність Карітасу значною мірою зосереджена не лише на екстреному гуманітарному реагуванні, а й на довгостроковому відновленні життєдіяльності громад та підвищенні соціальної стійкості населення.[22]

Аналіз звітних матеріалів організації свідчить про поступову трансформацію пріоритетів благодійної підтримки в умовах затяжного характеру війни. Поряд із наданням гуманітарної допомоги значного

поширення набули програми підтримки працевлаштування, розвитку малого підприємництва, відновлення економічної активності населення, підтримки фермерських господарств та посилення соціальної згуртованості громад.

Окрему увагу організація приділяє розвитку місцевого потенціалу громад. Це передбачає подолання поточних кризових наслідків і формування передумов для самостійного функціонування громад у довгостроковій перспективі. У результаті відбувається поступове зміщення акцентів від переважно гуманітарного реагування до відновлювальної моделі підтримки.

Аналіз діяльності Карітасу України також демонструє високу залежність благодійного сектору від міжнародного партнерства. Значна частина програм реалізується у співпраці з міжнародними донорами та організаціями, що дозволяє масштабувати допомогу та забезпечувати її стабільність. Така модель розвитку підкреслює важливість диверсифікації джерел фінансування та посилення спроможності національного благодійного сектору.

Таким чином, діяльність Карітасу України ілюструє ще одну тенденцію розвитку благодійної підтримки в Україні – поступовий перехід від реагування на наслідки кризи до формування умов для довгострокового відновлення населення та громад.

Благодійний фонд «Право на захист» є одним із найбільших українських благодійних фондів, діяльність якого спрямована на захист прав внутрішньо переміщених осіб, постраждалого від війни населення, біженців, шукачів захисту та осіб без громадянства. У 2024 році фонд реалізовував 54 проєкти, співпрацював із 30 партнерами та надав допомогу понад 800 тис. бенефіціарів[23].

Особливістю діяльності фонду є використання комплексного підходу до надання допомоги, що передбачає інтеграцію юридичних, психологічних, соціальних, матеріальних та фінансових інструментів підтримки. Допомога може варіюватися від одноразового консультування до тривалого супроводу людини із залученням міждисциплінарної команди фахівців.

Важливим напрямом діяльності фонду є розвиток соціальної роботи та посилення спроможності громад. У 2024 році у співпраці з платформою Prometheus було запущено безоплатний онлайн-курс «Кейс-менеджмент у соціальній роботі», який на кінець року налічував понад 3 тис. зареєстрованих учасників.

На прикладі БФ «Право на захист» простежується тенденція переходу благодійних організацій від моделі одноразового гуманітарного реагування до моделі довгострокового міждисциплінарного супроводу людини, що зближує благодійну діяльність із професійною соціальною роботою.

Отже, благодійний сектор України за період повномасштабної війни перетворився на один із ключових елементів системи підтримки вразливих категорій населення. Аналіз діяльності провідних організацій свідчить про поступову професіоналізацію благодійної сфери, посилення міжорганізаційної координації та розширення спектра механізмів надання допомоги. Поряд із традиційним гуманітарним реагуванням дедалі більшого поширення набувають довгострокові програми відновлення громад, соціального супроводу, розвитку життєстійкості населення та посилення економічної спроможності домогосподарств.

Дослідження також продемонструвало відсутність єдиної універсальної моделі благодійної діяльності. Різні організації формують власні підходи до роботи залежно від наявних ресурсів, міжнародного партнерства, категорій бенефіціарів та поставлених завдань. Між ними простежуються спільні тенденції, серед яких комплексний характер підтримки, інтеграція декількох технологій допомоги та поступове зближення благодійної діяльності із професійною соціальною роботою.

В умовах тривалого характеру війни відбувається закономірна трансформація благодійного сектору: поряд із кризовим реагуванням зростає потреба у впровадженні рішень, орієнтованих на довгострокове відновлення населення та громад. Це свідчить про поступовий перехід від моделі ліквідації

наслідків кризи до формування стійкої системи підтримки, здатної адаптуватися до змін гуманітарної ситуації.

3.2 Сучасні тенденції розвитку благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні

Повномасштабна війна прискорила трансформацію благодійного сектору України та впровадження нових підходів до організації підтримки вразливих категорій населення. Значні масштаби гуманітарних потреб, масове внутрішнє переміщення населення, нестабільна безпекова ситуація та обмеженість ресурсів зумовили необхідність пошуку більш ефективних механізмів надання допомоги. У результаті разом із традиційними формами благодійної діяльності частіше використовуються цифрові інструменти, механізми дистанційної взаємодії, комплексні моделі соціального супроводу та нові підходи до координації. Інноваційність у благодійному секторі полягає у використанні нових технологічних рішень і зміні філософії надання допомоги як такої. На початкових етапах повномасштабного вторгнення основним завданням було оперативне задоволення базових потреб населення, проте з часом пріоритети змістилися у бік забезпечення довгострокової стійкості громад, підвищення суб’єктності бенефіціарів та побудови комплексних алгоритмів підтримки. За таких умов інноваційні технології виступають інтегрованими елементами єдиної системи благодійної підтримки.

Найпомітнішою тенденцій розвитку благодійного сектору в Україні стала його цифровізація. Значне зростання кількості бенефіціарів та масштабів гуманітарного реагування зумовило необхідність переходу від паперових механізмів обліку до використання спеціалізованих цифрових рішень. У діяльності благодійних організацій поширення набули інструменти цифрового збору та аналізу даних. Для проведення оцінок потреб населення широко використовуються електронні форми збору інформації, зокрема платформи KoboToolbox, які дозволяють працювати в умовах нестабільного інтернет-з'єднання. В обласних центрах, де рівень технологізації населення порівняно

великий, ці інструменти використовуються для самостійної попередньої реєстрації бенефіціарів, що розвантажує співробітників фонду, яким залишається тільки верифікувати вразливості. Також ця технологія дозволяє комплексно оцінювати потреби населення ще до етапу закінчення проєкту і розподіляти ресурси в реальному часі. Отримані дані надалі інтегруються в аналітичні системи та використовуються для формування програм підтримки, визначення пріоритетних категорій бенефіціарів і територій втручання. Міняються і підходи до збору інформації. Технологія ГІС-картування повсюдно витискають архаїчні методи роботи з даними. Ледь не в реальному часі на спеціалізованих платформах можна відстежувати потреби населення, рівень їх задоволення і контакти організацій, що покривають цю територію.

Паралельно відбувається адаптація державних цифрових сервісів до потреб гуманітарного сектору. Суттєво спростився доступ до документів, необхідних для підтвердження статусу людини та отримання різних видів допомоги. Значна частина офіційних документів тепер доступна у цифровому форматі через застосунок та портал Дія, що дозволяє зменшити адміністративне навантаження як на отримувачів допомоги, так і на благодійні організації. [13] Наявність цифрових документів особливо важлива для внутрішньо переміщених осіб, які нерідко втрачали паперові документи під час евакуації або вимушеного переміщення або в ситуаціях, коли вразливість включає в себе час, що пройшов з моменту її набутя. Наприклад, по одній з нещодавніх програм допомоги населенню, чиє майно постраждало в наслідок збройної агресії, грошова допомога надавалась в перші 45 днів з моменту обстрілу, в той час як для підтвердження необхідні були документи, які через профільні структури виготовляються в довші терміни. На допомогу прийшла можливість замовити витяг з ЄРДР в дії, що дозволило бенефіціарам не втратити допомогу.

Окремого значення цифровізація набула в контексті безпекових викликів. Формування великих черг для проведення повторних реєстрацій населення створює додаткові ризики, особливо в прифронтових громадах.

Тому впроваджується модель одноразової верифікації бенефіціара зі збереженням необхідних персональних та банківських даних у захищених інформаційних системах. У подальшому це дозволяє оперативно реалізовувати програми підтримки без необхідності повторного залучення людини до процедур реєстрації.

Відзначимо користь від синхронізації інформаційних систем та баз даних між різними партнерами гуманітарного реагування. В умовах значної кількості організацій, які одночасно працюють на одній території, обмін інформацією дозволяє реалізовувати технології дедублікації та більш раціонально використовувати наявні ресурси. Узгодження даних щодо бенефіціарів, проведених оцінок потреб та реалізованих програм сприяє більш точному визначенню пріоритетних категорій населення й територій, які потребують додаткової підтримки. Не важко прослідкувати поступовий перехід від ізольованого функціонування окремих організацій до побудови єдиного інформаційного простору гуманітарного реагування. Значну роль у цьому процесі відіграють координаційні платформи, міжнародні донори та гуманітарні кластери, які формують спільні підходи до збору інформації, що дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів і підвищити прозорість благодійної діяльності. Поширення інтегрованих інформаційних систем змінює саму модель управління благодійною діяльністю. Якщо раніше рішення часто приймалися на основі поточних звернень населення, то сьогодні дедалі більше значення набуває прогнозування потреб, засноване на системному аналізі накопичених даних. Це створює передумови для переходу від переважно реактивного до більш проактивного підходу в організації гуманітарного реагування.

Ще однією особливістю розвитку благодійного сектору стало поєднання різних механізмів допомоги в межах єдиного маршруту підтримки бенефіціара. Окремі життєві труднощі рідко існують ізольовано одна від одної. Втрата житла може супроводжуватися погіршенням матеріального становища, психологічним виснаженням, необхідністю евакуації, оформлення

документів та пошуком нового місця проживання. Поширенішими стають моделі підтримки, які передбачають послідовне поєднання декількох технологій допомоги. Такий маршрут може розпочинатися з первинної оцінки потреб населення, після чого бенефіціар перенаправляється до відповідних програм підтримки. Залежно від ситуації це можуть бути грошова допомога, соціальний супровід, психологічне консультування, або інші види підтримки. Ключову роль у цій концепції займає кейс-менеджмент, який забезпечує координацію доступу людини до необхідних послуг.

Однією з нових тенденцій розвитку благодійного сектору є локалізація гуманітарної допомоги, яка передбачає посилення ролі місцевих організацій у процесі планування та реалізації програм підтримки населення. Змінюється сама модель взаємодії між міжнародними донорами та виконавцями гуманітарних програм. Раніше міжнародні організації переважно самостійно реалізовували значну частину проєктів - нині нерідко функції безпосереднього надання допомоги передаються локальним партнерам. Це частково пояснюється тим, що місцеві організації краще обізнані зі специфікою окремих громад, швидше реагують на зміни безпекової ситуації та мають сформовані соціальні зв'язки з населенням. Це дозволяє скоротити час між виникненням потреби та фактичним наданням допомоги, а також більш гнучко адаптувати програми підтримки до умов конкретної території. На міжнародному рівні розвиток цього підходу активно підтримується в межах ініціативи Grand Bargain. Через її призму локалізація – це не просто передача грошей місцевим організаціям чи громадам, а інвестиція в їхню інституційну спроможність. Йдеться про розвиток кадрового потенціалу, вдосконалення систем управління, фінансової звітності, цифрової інфраструктури та внутрішніх механізмів управління ризиками [49]. Для України така тенденція має практичне значення, оскільки повномасштабна війна сприяла швидкій трансформації багатьох волонтерських ініціатив у професійні благодійні організації. Частина з них сьогодні виступає повноцінними партнерами міжнародних донорів та самостійно реалізує масштабні програми підтримки

населення. Відбувається поступова професіоналізація благодійного сектору та зміцнення його спроможності працювати в умовах тривалих кризових явищ.

Для благодійної сфери характерною стала персоналізація механізмів підтримки населення. Зі збільшенням обсягів накопичених даних благодійні організації дедалі рідше використовують універсальні підходи до надання допомоги та переходять до індивідуалізованих моделей роботи з бенефіціарами. Така трансформація зумовлена усвідомленням того, що належність людини до певної категорії вразливості не завжди відображає її реальні потреби. Внутрішньо переміщені особи, люди похилого віку, багатодітні родини або особи з інвалідністю можуть перебувати у суттєво різних життєвих обставинах та потребувати різних механізмів підтримки. Тому на передній план виходить індивідуальна оцінка ситуації кожного домогосподарства. Логіка благодійної діяльності загалом зазнає змін. Поряд із реагуванням на вже наявні кризові явища поширюються превентивні підходи, спрямовані на раннє виявлення потенційних ризиків. Накопичені дані щодо переміщення населення, сезонних змін потреб, стану інфраструктури та динаміки гуманітарної ситуації дозволяють організаціям заздалегідь планувати необхідні ресурси та адаптувати програми підтримки до можливих сценаріїв розвитку подій. Особливого значення така концепція набуває коли гуманітарні потреби населення характеризуються високою мінливістю. Тому благодійні організації переходять від переважно реактивної моделі діяльності до більш гнучкої системи управління, яка поєднує кризове реагування з довгостроковим плануванням та прогнозуванням потреб населення.

Окремим напрямом трансформації благодійного сектору стало впровадження дистанційних комунікацій. Значні масштаби внутрішнього переміщення громадян, нестабільна безпекова ситуація та географічна розпорошеність бенефіціарів спровокували пошук нових форматів взаємодії між організаціями та отримувачами допомоги. Поширення набули багатоканальні моделі комунікації, які поєднують роботу гарячих ліній, електронних звернень, месенджерів, соціальних мереж та спеціалізованих

інформаційних платформ, що дозволяє оперативно обробляти значну кількість запитів, надавати консультаційну підтримку та здійснювати первинне перенаправлення людей до відповідних програм допомоги. Змінюється і характер взаємодії з населенням. Якщо раніше комунікація часто носила односторонній характер, то сьогодні організації дедалі активніше використовують механізми постійного зворотного зв'язку зі спільнотами. Регулярний збір звернень, опитування населення та аналіз повторюваних запитів дозволяють швидше виявляти нові потреби й коригувати програми підтримки відповідно до актуальної ситуації. У міжнародній гуманітарній практиці такий підхід розвивається в межах концепції Accountability to Affected Populations (AAP), яка передбачає залучення населення до процесу прийняття рішень, прозору комунікацію та створення доступних механізмів зворотного зв'язку [34]. Фактично населення перестає виступати виключно об’єктом надання допомоги та стає активним учасником формування гуманітарних програм. Використання дистанційних каналів комунікації також дозволяє оптимізувати навантаження на працівників благодійних організацій: частина інформаційних запитів може бути опрацьована без особистого відвідування офісів або пунктів реєстрації. Дистанційні технології перетворюються на повноцінний елемент системи благодійної підтримки населення.

Отже, розвиток благодійного сектору в Україні супроводжується поступовим переходом до нових моделей організації допомоги. Повномасштабна війна прискорила процеси еволюції благодійної діяльності. Впровадження нових підходів не обмежується використанням окремих технічних інструментів: зміни охоплюють усю систему організації допомоги. Від збору та обробки інформації до комунікації з населенням, координації між організаціями та формування довгострокових програм підтримки. Посилюється роль локальних організацій, які виступають повноцінними партнерами міжнародних донорів. Спостерігається відхід від універсальних рішень на користь більш гнучких та персоналізованих моделей роботи з

бенефіціарами. Це створює передумови для переходу від переважно кризового реагування до побудови стійкої системи підтримки населення, здатної адаптуватися до тривалих гуманітарних викликів та змін потреб громад.

3.3 Напрями удосконалення благодійної підтримки вразливих груп в сучасній Україні

Проведене дослідження засвідчило значний рівень розвитку благодійного сектору України та його здатність адаптуватися до масштабних гуманітарних викликів. Тим не менш, значна частина публічної інформації про діяльність організацій формується на основі звітних показників, донорської аналітики та успішних прикладів реалізації проєктів. Такий формат висвітлення діяльності закономірно концентрує увагу на досягнутих результатах, тоді як окремі проблемні аспекти повсякденної роботи залишаються поза межами офіційної звітності. З огляду практичні спостереження, а також на основі узагальнення неформальних коментарів бенефіціарів і працівників благодійних організацій, доцільним видається розглянути низку питань, які потребують подальшого вдосконалення.

За останні роки досягнуто прогрес у переході від масового розподілу гуманітарної допомоги до адресних механізмів підтримки населення. Великі благодійні організації дедалі частіше використовують оцінку потреб, верифікацію бенефіціарів та цифрові інструменти обліку, що дозволяє справедливо розподіляти ресурси. Разом із тим мають місце випадки застосування спрощених моделей розподілу допомоги. Окремі організації й надалі використовують дезорганізовані механізми масової видачі гуманітарних наборів. Подібний підхід здатний створювати додаткове соціальне напруження серед населення, оскільки формуються черги, виникають конфліктні ситуації, а допомога розподіляється за принципом «хто встиг, того і тапки». Бентежить перспектива довгострокових наслідків подібної практики. Регулярне надання однотипної допомоги без урахування індивідуальної ситуації людини не завжди сприяє подоланню кризових

обставин. У деяких випадках це може формувати пасивну модель поведінки бенефіціарів та знижувати мотивацію до пошуку більш стійких рішень, зокрема евакуації з небезпечних територій або відновлення власної економічної активності. У зв'язку з цим доцільним видається подальше поширення технологій оцінки потреб, верифікації бенефіціарів та механізмів перенаправлення населення до програм довгострокової підтримки. Такий підхід дозволяє змістити акцент із короткострокового задоволення потреб на формування передумов для поступового відновлення самостійності населення. Завжди існує необхідність пошуку балансу між обсягами матеріальної допомоги та заходами, спрямованими на посилення самостійності населення. Тривале функціонування окремих програм без супровідних механізмів відновлення може створювати передумови для формування залежності від зовнішньої підтримки. Особливо помітною така ситуація може бути в окремих громадах, розташованих поблизу лінії бойових дій. Регулярна присутність великої кількості організацій, які працюють незалежно одна від одної, іноді формує у населення очікування постійного надходження гуманітарної допомоги. Це не свідчить про неефективність благодійної підтримки, а лише підкреслює необхідність її подальшої трансформації.

Міжнародна підтримка залишається одним із ключових чинників стабільного функціонування благодійного сектору України. Завдяки співпраці з донорами українські організації отримали можливість масштабувати власну діяльність та впровадити прогресивніші механізми підтримки населення. Одночасно з розвитком благодійного сектору з’являється необхідність узгодження донорських вимог із реаліями на місцях. Гуманітарна ситуація в окремих регіонах може змінюватися значно швидше, ніж цикл планування та затвердження проєктної документації великих організацій. Благодійні організацій час від часу опиняються в ситуації, коли нагальні потреби населення вже трансформувалися, проте програма продовжує реалізовуватися відповідно до початково погоджених планів. У результаті частина ресурсів

спрямовується на вирішення проблем, актуальність яких поступово знижується, тоді як нові виклики потребують оперативного реагування. Подальший розвиток благодійного сектору має враховувати гнучкість гуманітарного планування. Регулярне оновлення оцінок потреб, спрощення процедур коригування проєктів та розширення можливостей локальних організацій щодо прийняття рішень дозволять оперативніше адаптувати програми підтримки до змін ситуації на місцях. Такий підхід створить передумови для ефективнішого використання ресурсів та підвищення результативності гуманітарних програм у довгостроковій перспективі.

Розвиток благодійництва закономірно призвів до зростання навантаження на працівників гуманітарної сфери. Поруч із безпосередньою роботою з населенням співробітники організацій одночасно виконують значний обсяг адміністративної та звітної роботи, яка залишається малопомітною для суспільства. Відбувається поступове ускладнення професійних ролей усередині благодійного сектору. Від працівників дедалі частіше очікується одночасне володіння навичками комунікації з бенефіціарами, роботи з цифровими системами, ведення документації, координації з партнерами та адаптації до постійних змін донорських вимог. Така багатофункціональність, попри свою ефективність, формує додаткові ризики професійного виснаження. Особливо помітною ця проблема стає в невеликих організаціях, де обмежена кількість співробітників змушена одночасно забезпечувати реалізацію декількох проєктів. Розбіжності у бачені процедур надання допомоги можуть мати негативні наслідки на атмосферу в благодійному секторі в цілому. Необґрунтовані ускладнення чи вимоги призводять до абстрагування надавачів допомоги від бренду донора. Умовно в позитивному сценарії виконавчі партнери з гордістю заявляють, що допомагають у співпраці з донором, у негативному – кажуть, «вимоги встановлювали не ми», «звертайтеся на гарячу лінію донора», «ми тут просто працюємо» і подібні висловлювання, що погано впливають на відчуття впевненості бенефіціарів у стабільності, щирості і професійності допомоги.

Малопомітною залишається проблема таргетування програм підтримки. За останні роки організації суттєво просунулися у використанні критеріїв вразливості населення, однак формальна належність людини до певної категорії не завжди відображає реальний рівень її потреб. Можуть виникати ситуації, коли значні ресурси спрямовуються на охоплення максимально широкого кола бенефіціарів, тоді як окремі домогосподарства із критично високим рівнем потреб отримують аналогічний обсяг допомоги або взагалі залишаються поза межами програм підтримки. Подібний дисбаланс може виникати через використання надто загальних критеріїв відбору або недостатню гнучкість механізмів оцінки потреб. Прагнення досягти високих кількісних показників охоплення населення зміщує акцент з глибини вирішення проблеми на кількість охоплених бенефіціарів. Існує і протилежна проблема: донори можуть вимагати досягнення таргету по унікальності бенефіціарів, або по загальних вразливостях, які не мають прямого відношення до змісту послуги. В результаті люди, що дійсно потребують допомогу, можуть її недоотримати, бо команда вимушена виконати програмний план таргетування. Важливо удосконалювати багатокомпонентну оцінку потреб населення. Перехід до гнучкіших моделей таргетування дозволить забезпечити раціональніше використання обмежених ресурсів.

Цифровізація благодійного сектору закономірно супроводжується зростанням уваги до питань захисту персональних даних. Благодійні організації використовують багаторівневі механізми верифікації, обмеження доступу до інформаційних систем, внутрішні протоколи обробки даних та додаткові процедури погодження під час роботи з персональною інформацією бенефіціарів. Подібні заходи є необхідною складовою професіоналізації гуманітарного сектору, однак проглядаєтья певний дисбаланс між захистом інформації на рівні організацій та рівнем цифрової обізнаності самих отримувачів допомоги. Частина бенефіціарів не до кінця усвідомлює цінність власних персональних даних та потенційні ризики їх поширення. Трапляються ситуації, коли люди добровільно демонструють працівникам благодійних

організацій банківські картки, помилково вважаючи, що це реквізити банку чи зберігають особисті паролі в документах, що надають фахівцям. За відсутності належної інформаційної грамотності подібна поведінка може створювати передумови для шахрайства, несанкціонованого використання персональних даних та інших зловживань. Додатковий ризик полягає в тому, що населення часто не розрізняє офіційні канали комунікації благодійних організацій та сторонні інформаційні ресурси, які можуть імітувати діяльність відомих фондів. Зворотньо ця проблема призводить до того, що бенефіціари, побоюючись шахрайства час від часу свідомо відмовляються від необхідної допомоги. У зв'язку з цим доцільно розширювати профілактичну складову допомоги. Поряд із процедурами захисту даних усередині організацій варто впроваджувати інформаційні кампаній для населення, спрямованих на формування базових навичок цифрової безпеки. Роз'яснення правил поводження з банківськими реквізитами, персональними документами та офіційними каналами комунікації може стати відносно простим, але ефективним інструментом профілактики потенційних зловживань.

Важливим напрямом подальшого розвитку благодійного сектору є забезпечення більш збалансованого підходу до використання ресурсів. Як правило, донори не нехтують інвестиціми у навчання співробітників, професійний розвиток команд та впровадження міжнародних стандартів роботи, що загалом позитивно впливає на якість надання допомоги. Тим не менш, окремі елементи системи розвитку персоналу іноді починають існувати відокремлено від реальних потреб польової роботи. Трапляються ситуації, коли працівники проходять декілька однотипних навчань, проте не мають повного доступу до базового спорядження, яке безпосередньо використовувалося під час тренінгів. Це не свідчить про неефективність системи навчання, однак вказує на необхідність тіснішого взаємозв'язку між розвитком компетентностей та матеріально-технічним забезпеченням команд. У довгостроковій перспективі це може призводити до зниження мотивації персоналу та формування відчуття формалізації окремих процесів

професійного розвитку. Отримані знання значно підвищують свою практичну цінність тоді, коли співробітники мають можливість застосовувати їх у повсякденній діяльності. Доцільно посилювати практикоорієнтований підхід до планування бюджетів гуманітарних програм. Розвиток компетентностей персоналу, забезпечення команд необхідним обладнанням та вдосконалення робочих процесів варто розглядати як взаємопов'язані складові єдиної системи підтримки благодійної діяльності.

Критично важливим напрямом благодійності доцільно вважати посилення безпекової складової під час організації гуманітарних програм. Досвід повномасштабної війни продемонстрував, що традиційні підходи до надання допомоги не завжди відповідають умовам постійної загрози для населення та працівників організацій. За останні роки безпекові питання перестали обмежуватися виключно вибором території для роботи. Вони дедалі активніше інтегруються у всі етапи реалізації гуманітарних програм: від планування маршрутів та графіків виїздів до організації реєстрації населення й безпосереднього розподілу допомоги. Фактично безпекова складова поступово перетворюється на окремий елемент системи управління благодійною діяльністю. Особливу увагу доречно приділяти мінімізації масових скупчень населення. Великі черги біля пунктів видачі допомоги можуть створювати додаткові ризики життю і здоров’ю навіть недотичним до допомоги перехожим. У зв'язку з цим перспективним напрямом розвитку є подальше поширення попередньої реєстрації, часового розподілу потоків отримувачів допомоги, використання дистанційних каналів комунікації та адресних форматів підтримки. Працівники благодійних організацій дедалі частіше виконують свої обов'язки в умовах нестабільної безпекової ситуації, що вимагає системної підготовки команд до дій під час надзвичайних ситуацій. Доцільним видається посилення внутрішніх протоколів безпеки, проведення регулярних навчань та впровадження єдиних алгоритмів реагування на потенційні загрози. Подальший розвиток благодійного сектору,

ймовірно, супроводжується принципом «безпека за замовчуванням» у всі механізми надання допомоги.

Благодійний сектор України загалом демонструє позитивну динаміку розвитку та успішно адаптується до умов тривалої гуманітарної кризи. За відносно короткий проміжок часу відбулося масштабування діяльності організацій, професіоналізація команд, впровадження цифрових інструментів управління та посилення міжнародного партнерства. Подальша трансформація потребує не стільки впровадження принципово нових рішень, скільки вдосконалення вже існуючих механізмів підтримки. Особливої уваги потребують питання адресності допомоги, забезпечення балансу між гуманітарним реагуванням та розвитком самостійності населення, оптимізація внутрішніх процесів організацій, підвищення рівня безпеки та підтримка кадрового потенціалу. Проведений аналіз також дозволяє констатувати, що офіційні звіти не завжди відображають усю складність повсякденної діяльності благодійних організацій. Тому подальший розвиток гуманітарного сектору доцільно будувати не лише на основі кількісних показників ефективності, а й з урахуванням практичного досвіду працівників, зворотного зв'язку від бенефіціарів та реальних потреб громад. У перспективі благодійний сектор України має всі передумови для формування стійкої, професійної та інтегрованої системи підтримки населення, здатної ефективно функціонувати не тільки в умовах війни, а й у процесі повоєнного відновлення держави.

У третьому розділі досліджено стан благодійної підтримки вразливих категорій населення в сучасній Україні. Встановлено, що благодійний сектор відіграє важливу роль у забезпеченні населення необхідною допомогою в умовах тривалих соціальних та гуманітарних викликів.

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні. Встановлено, що благодійний сектор поступово переходить до більш системних моделей організації допомоги, які передбачають активне використання цифрових інструментів, розвиток

міжсекторальної взаємодії, посилення ролі місцевих організацій та впровадження нових форматів роботи з отримувачами допомоги.

Визначено напрями удосконалення благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні. До них належать посилення міжсекторальної взаємодії між державними установами, благодійними фондами та громадськими організаціями, розвиток цифрових інструментів координації допомоги, удосконалення механізмів оцінювання потреб населення, підвищення ролі місцевих організацій та впровадження більш стійких моделей організації підтримки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно проаналізувати технології благодійної підтримки вразливих груп населення, визначити особливості їх функціонування, оцінити тенденції розвитку та окреслити напрями подальшого удосконалення в Україні.

Встановлено, що благодійна підтримка посідає важливе місце у системі соціальної роботи та виконує вагому роль у забезпеченні потреб населення, яке перебуває у складних життєвих обставинах. В умовах тривалих соціальних, економічних та гуманітарних викликів значення благодійного сектору суттєво зросло. Благодійні організації поступово перетворилися на одного з ключових учасників процесу соціальної підтримки населення, доповнюючи діяльність державних інституцій та забезпечуючи більш оперативне реагування на кризові ситуації.

У процесі дослідження визначено, що технології благодійної підтримки доцільно розглядати як комплексну систему взаємопов'язаних механізмів, процедур та інструментів, спрямованих на виявлення потреб населення, організацію допомоги, соціальний супровід та оцінювання результатів реалізованих програм. Такий підхід дозволяє відійти від сприйняття благодійної діяльності як сукупності окремих гуманітарних заходів та розглядати її як цілісну систему соціальної взаємодії.

Проведений аналіз методологічних підходів показав доцільність використання системного, діяльнісного, інституційного, людиноцентричного та міждисциплінарного підходів для дослідження технологій благодійної підтримки. Їх поєднання забезпечує комплексне вивчення благодійного сектору, дозволяє враховувати соціальні, правові, організаційні та гуманітарні аспекти його функціонування, а також сприяє більш повному розумінню процесів надання допомоги.

Дослідження понятійного апарату дозволило уточнити зміст базових категорій роботи. Встановлено, що поняття «вразливі групи населення» набуло значно ширшого змісту в умовах війни. Соціальна вразливість дедалі

частіше формується під впливом одночасної дії кількох негативних чинників, які посилюють один одного та ускладнюють процес відновлення життєвого потенціалу людини.

У роботі класифіковано основні технології благодійної підтримки вразливих груп населення. Визначено, що ефективна система підтримки охоплює технології кейс-менеджменту, соціального супроводу, соціальної реабілітації, матеріальної підтримки, евакуації, відновлення житла, міжсекторальної взаємодії, цифрової підтримки та механізми швидкого реагування на кризові ситуації. Їх застосування залежить від характеру потреб бенефіціарів, ресурсного забезпечення, безпекової ситуації, територіальних особливостей та рівня координації між суб'єктами благодійної діяльності.

Аналіз міжнародного досвіду засвідчив, що ефективність благодійної підтримки значною мірою забезпечується розвитком партнерської взаємодії між державними структурами, громадським сектором та міжнародними організаціями. Перспективними напрямами для України є впровадження цифрових рішень, удосконалення систем оцінювання потреб населення, розвиток локальних організацій та використання стандартизованих механізмів координації допомоги.

Дослідження стану благодійної підтримки в Україні показало, що повномасштабна війна суттєво трансформувала діяльність благодійного сектору. Відбулося значне збільшення масштабів надання допомоги, розширилося коло суб'єктів благодійної діяльності та зросли вимоги до прозорості, підзвітності та ефективності використання ресурсів. Поряд із позитивними змінами залишаються актуальними проблеми дублювання допомоги, нерівномірного охоплення населення, недостатнього рівня координації та обмеженого використання єдиних інформаційних систем.

Проведене дослідження дозволило визначити напрями удосконалення благодійної підтримки вразливих груп населення в Україні. До них належать посилення міжсекторальної взаємодії, розвиток цифрових інструментів координації допомоги, удосконалення механізмів оцінювання потреб

населення, підтримка локальних ініціатив та впровадження більш стійких моделей організації благодійної діяльності.

Отже, подальший розвиток благодійного сектору України пов'язаний із переходом від переважно ситуативного реагування на кризові явища до побудови системної, скоординованої та довгострокової моделі підтримки населення, орієнтованої на реальні потреби людини та забезпечення стійких соціальних результатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Асоціація Благодійників України. URL: https://vboabu.org.ua/about. (дата звернення: 31.05.2026)

2. Балухтіна О. М., Венгер Р. О. Особливості використання зарубіжних практик у цифровій трансформації соціальної сфери України. *Психологія та соціальна робота*. 2025. Вип. 1(61). С. 34–41.

3. Вовкогон О. Ю. Інституційний підхід до вивчення соціальних явищ. *Грані*. 2011. № 3 (77). С. 118–122.

4. Волоський транзитний центр. *Дніпропетровська районна державна адміністрація.* URL: https://dprda.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/voloskyi-tranzytnyi-tsentr (дата звернення: 31.05.2026)

5. Гарантовані підтримка та допомога: як працює транзитний центр для евакуйованих у Запоріжжі. *Запорізька обласна державна адміністрація*. URL: https://www.zoda.gov.ua/news/77342/garantovani-pidtrimka-ta-dopomoga-yak-pratsjuje-tranzitniy-tsentr-dlya-evakuyovanih-u-zaporizhzhi.html (дата звернення: 31.05.2026)

6. Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 31.05.2026)

7. Дубінін В.С. Інклюзивний туризм як один із методів соціальної реабілітації осіб з інвалідністю *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи в сучасних суспільних реаліях*: зб. тез наук.-практ. конф. 2017. С. 45–48.

8. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери за заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.

9. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text (дата звернення: 31.05.2026)

10. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 206 с.

11. Міждисциплінарні дискусії : матеріали науково-теоретичного семінару «Міждисциплінарні дослідження: теоретико-методологічні виміри». Київ, 5 грудня 2017 р. Київ : Навчально-науковий інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, 2017 57с. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/tezi%20ceminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20%281%29.pdf. (дата звернення: 31.05.2026)

12. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 31.05.2026)

13. Послуги *Дія*. URL: https://diia.gov.ua/services (дата звернення: 31.05.2026)

14. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17/ed20250828#Text (дата звернення: 01.04.2026)

15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань проведення евакуації, розміщення та життєзабезпечення евакуйованого населення, забезпечення захисту дітей, які перебувають у населених пунктах, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій : Закон України від 15.07.2025 № 4779-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4779-20#Text (дата звернення: 31.05.2026)

16. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14/ed20260102 (дата звернення: 01.04.2026)

17. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF#Text (дата звернення: 31.05.2026)

18. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19/ed20260207 (дата звернення: 01.04.2026)

19. Реєстрація, таргетинг та дедублікація: реагування на надзвичайні ситуації в Україні : тематичне дослідження. CALP Network, 2022. URL: https://www.calpnetwork.org/wp-content/uploads/2022/12/Registration-Targeting-and-Deduplication-Emergency-Response-inside-Ukraine-Thematic-paper-ukranian.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

20. Результати національного конкурсу «Благодійна Україна 2025». URl: https://blagoukraine.org/news/winners-2025-4750.html (дата звернення: 31.05.2026)

21. Рейтинг «ТОП-100+ найбільших благодійних фондів України – 2026» (за обсягом доходу) *Асоціація Благодійників України* URl: https://vboabu.org.ua/wp-content/uploads/2026/04/TOP-100-NGO-in-2025-year.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

22. Річний звіт Карітас 2025 URl: https://drive.google.com/drive/folders/10OZiBcO6b3kF3dWBMYXrDnAkKzcTrjnH (дата звернення:31.05.2026)

23. Річний звіт Право на захист 2024 URl: https://r2p.org.ua/storage/documents/227d88c7f2b9eabf9c348862369ab8f82b1a7a42_original.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

24. Сайт Товариства Червоного Хреста URl: https://redcross.org.ua/ (дата звернення: 31.05.2026)

25. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

26. Транзитний центр Павлоград. Relief Coordination Center. URL: https://rcc-ua.org/areas/transit (дата звернення: 31.05.2026).

27. Туленков М. В., Лобанова А. С., Яремчук С. С. Системний аналіз у соціології : підручник / за заг. ред. М. В. Туленкова. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, 2023. 508 с.

28. Україна — Звіт про повернення населення. Раунд 22. Січень 2026. *MOM.*

29. Фонд Українських неурядових організацій URl: https://www.philanthropy.com.ua/projects/ukraine-pooled-fund/ (дата звернення: 31.05.2026)

30. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник. Київ. Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

31. Шейко В. М., Кушнаренко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 6-те вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2008. 310 с.

32. Шлях ветеранів та ветеранок: аналітичне дослідження потреб, викликів та досвіду реінтеграції *Ветеран Хаб*. Київ, 2024. 84 с. URL: https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/doslidzhennia-shliakh-veteraniv-ta-veteranok.pdf дата звернення: (31.05.2026)

33. Що таке платформа Bridge URl: https://rcc-bridge.org/ (дата звернення: 31.05.2026)

34. Accountability to Affected Populations (AAP) : A brief overview *IASC* URl: https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2015-12/iasc_aap_psea_2_pager_for_hc.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

35. Appalled by attacks on aid operations and rising civilian toll in Ukraine *UNHCR 22 May 2026* URl: https://www.unhcr.org/ua/en/news/briefing-notes/unhcr-appalled-attacks-aid-operations-and-rising-civilian-toll-ukraine 2026. (дата звернення: 31.05.2026)

36. Bosnia and Herzegovina Implementation of the Priority Reconstruction *Program European Commission and the World Bank November* 1997 URl:

https://documents1.worldbank.org/curated/en/213181538244084926/pdf/Bosnia-and-Herzegovina-Implementation-of-the-Priority-Reconstruction-Program-status-report-to-the-donor-community.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

37. Briefing notes Returns to Bosnia and Herzegovina reach 1 million. *UHNCR* 2004 URl: https://www.unhcr.org/news/briefing-notes/returns-bosnia-and-herzegovina-reach-1-million (дата звернення: 31.05.2026)

38. Cash, vouchers or in-kind? *CALP Network*. URL: https://www.calpnetwork.org/cash-and-voucher-assistance/types-of-cva/cash-vouchers-or-in-kind/ (дата звернення: 31.05.2026)

39. Cluster Approach *UNHCR* URl: https://emergency.unhcr.org/coordination-and-communication/cluster-system/cluster-approach. (дата звернення: 31.05.2026)

40. Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability *Core Humanitarian Standard Alliance.* URl: https://5b3a55c4-f3b6-45d0-b188-d42e10810db4.filesusr.com/ugd/74bf17_660d6982b097419fbcee02de4457c957.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

41. Digitalisation for recovery in Ukraine.Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. *OECD*, Paris, 2022. URL: https://doi.org/10.1787/c5477864-en. (дата звернення: 01.04.2026)

42. Dunant H. A MEMORY OF SOLFERINO *ICRC* Geneva 1959 150p. URl: https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/publications/icrc-002-0361.pdf (дата звернення: 31.05.2026)

43. Framework for countries to achieve an integrated continuum of long-term care *WHO* 2021URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789240038844 (дата звернення: 01.04.2026).

44. Framework for integrated people-centred health services. *WHO*. 2016. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/252698/9789241511599-eng.pdf. (дата звернення: 01.04.2026)

45. Global Report Situation overview: Syria *UHNCR* 2025 –URl: https://www.unhcr.org/media/global-report-2025-situation-overview-syria. (дата звернення: 31.05.2026)

46. History of the United Nations *United Nations*. URl: https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un. (дата звернення: 31.05.2026)

47. History of United Nations High Commissioner for Refugees *UNHCR*. URl: https://www.unhcr.org/about-unhcr/overview/history-unhcr. (дата звернення: 31.05.2026)

48. Humanitarian Action for Children Ukraine response *UNICEF*. 2025. URL:https://www.unicef.org/media/166046/file/2025-HAC-Ukraine.pdf. (дата звернення 17.06.2026)

49. Inter-Agency Standing Committee. Investment in institutional development of local and national actors. *Grand Bargain Official Website*. URL: https://interagencystandingcommittee.org/grand-bargain-official-website/investment-institutional-development-local-and-national-actors (дата звернення: 31.05.2026)

50. Lomonosova N. In Search of the Progressive Paths to Rebuild Ukraine: Mapping Challenges and Priorities in Social Policy *FEPS*. 47p 2025 URL: https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2025/02/In-search-of-the-progressive-paths-to-rebuild-Ukraine.pdf. (дата звернення: 31.05.2026)

51. The history of International Committee of the Red Cross. *ICRC* URl: https://www.icrc.org/en/our-history (дата звернення: 31.05.2026)

52. The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. *Sphere Association* 2018 URl: https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch001 (дата звернення: 31.05.2026)

53. Ukraine and Refugee *UNICEF*. URL: https://www.unicef.org/media/177141/file/2026-HAC-Ukraine-and-Refugee-Response.pdf (дата звернення: 01.04.2026)

54. Ukraine Refugee Situation. *UNHCR* URl: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine (дата звернення: 31.05.2026)

55. Ukraine Returns Report: General Population Survey. Round 21, October 2025 *IOM*. Kyiv. 2025. 13 p. URL: https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-21-october-2025. (дата звернення: 31.05.2026)

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняльна характеристика підходів до дослідження технологій благодійної підтримки вразливих груп населення

Підхід	Основна сутність	Ключові акценти в дослідженні	Переваги	Обмеження
Системний	Благодійна підтримка як цілісна, відкрита система	Взаємодія суб'єктів, ресурсів і механізмів координації	Виявлення системних проблем, фрагментарності та дублювання	Ризик надмірної абстрактності
Діяльнісний	Практична реалізація технологій	Технологічні ланцюжки від ідентифікації потреби до соціального ефекту	Конкретність, орієнтація на практику	Менша увага до широкого контексту
Інституційний	Нормативно-правове та організаційне регулювання	Законодавство, правовий статус організацій, стандарти звітності	Правова обгрунтованість	Статичність, складність врахування швидких змін
Людиноцентричний	Людина як найвища цінність	Індивідуальні потреби, внутрішні	Етичність, гуманізація допомоги	Складність кількісного

Підхід	Основна сутність	Ключові акценти в дослідженні	Переваги	Обмеження
		ресурси, гідність бенефіціара		вимірювання
Цифровий	Цифровізація процесів благодійності	Онлайн-платформи, ШІ, електронні реєстри, геоінформаційні системи	Оперативність, адресність, прозорість	Цифрова нерівність, захист персональних даних
Міждисциплінарний	Синтез знань різних галузей науки	Поєднання соціальної роботи, психології, права, ІТ	Комплексність і глибина аналізу	Складність інтеграції підходів на практиці

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Тягунов Андрій Олександрович, студент 4 курсу, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: ondrulik@st.znu.edu.ua,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Технології благодійної підтримки вразливих груп населення» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Тягунов А.О.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Бутченко Т.І..